A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2014. december 12.*

„Verseny — Kartellek — Paraffinviasz-piac — Az EK 81. cikk megsértését megállapító határozat — Az árak rögzítése — A jogsértés bizonyítása — A 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás — Egyenlő bánásmód — Súlyosító körülmények — Visszaesés — Indokolási kötelezettség — Enyhítő körülmények — Kifejezetten csekély mértékű részvétel — Gondatlanságból elkövetett jogsértés — Védelemhez való jog — Korlátlan felülvizsgálat”

A T-558/08. sz. ügyben,

az **Eni SpA** (székhelye: Róma [Olaszország], képviselik: M. Siragusa, D. Durante, G. Rizza, S. Valentino és L. Bellia ügyvédek)

felperesnek

az **Európai Bizottság** (képviselik: F. Castillo de la Torre és V. Di Bucci, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

az elsődlegesen az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat megsemmisítése iránti kérelme tárgyában, valamint másodlagosan a felperesekkel szemben kiszabott bírság törlése vagy az összegének csökkentése iránti kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (harmadik tanács),

tagjai: Czúcz O. elnök (előadó), I. Labucka és D. Gratsias bírák,

hivatalvezető: J. Palacio González főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. március 19-i tárgyalásra,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: olasz.

Ítéletet

A jogvita alapját képező tényállás

1. *A közigazgatási eljárás és a megtámadott határozat elfogadása*

1 Az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges határozatban (a továbbiakban: megtámadott határozat) az Európai Közösségek Bizottsága megállapította, hogy a felperes, az Eni SpA, más vállalkozásokkal együtt megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 53. cikkének (1) bekezdését azáltal, hogy az EGT-ben a paraffinviasz-piacon és a német gacspiacon kartellben vettek részt.

2 A megtámadott határozat címzettjei – a felperesen kívül – a következő társaságok: az Esso Deutschland GmbH, az Esso Société anonyme française, az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA és az Exxon Mobil Corp. (a továbbiakban együtt: ExxonMobil); a H&R ChemPharm GmbH, a H&R Wax Company Vertrieb GmbH és a Hansen & Rosenthal KG (a továbbiakban együtt: H&R); a Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG; a MOL Nyrt.; a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, a Repsol Petróleo SA és a Repsol YPF SA (a továbbiakban együtt: Repsol); a Sasol Wax GmbH, a Sasol Wax International AG, a Sasol Holding in Germany GmbH és a Sasol Ltd (a továbbiakban együtt: Sasol); a Shell Deutschland Oil GmbH, a Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, a Deutsche Shell GmbH, a Shell International Petroleum Company Ltd, a The Shell Petroleum Company Ltd, a Shell Petroleum NV és a The Shell Transport and Trading Company Ltd (a továbbiakban együtt: Shell); az RWE Dea AG és az RWE AG (a továbbiakban együtt: RWE), valamint a Total SA és a Total France SA (a továbbiakban együtt: Total) (a megtámadott határozat (1) preambulumbekezdése).

3 A paraffinviaszt nyersolajból állítják elő finomítással. A paraffinviaszt olyan termékek gyártásához használják, mint gyertyák, vegyi anyagok, gumiabroncsok és gépjárműipari termékek, valamint felhasználják a gumi-, a csomagolóanyag-, a ragasztó- és a rágógumiiparban is (a megtámadott határozat (4) preambulumbekezdése).

4 A gacs a paraffinviasz gyártásához szükséges alapanyag. Finomítókban állítják elő az alapolajok nyersolajból való előállításának melléktermékeként. Végső fogyasztóknak is értékesítik, például a forgácslemezgyártók számára (a megtámadott határozat (5) preambulumbekezdése).

5 A Bizottság azt követően indította meg vizsgálatát, hogy a Shell Deutschland Schmierstoff a 2005. március 17-i levelében kartell fennállásáról tájékoztatta, és a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: 2002. évi engedékenységi közlemény) értelmében mentesség iránti kérelmet nyújtott be (a megtámadott határozat (72) preambulumbekezdése).

6 A Bizottság 2005. április 28-án és 29-én az [EK] 81. és az [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 20. cikkének (4) bekezdése alapján helyszíni vizsgálatokat végzett a H&R/Tudapetrol, az ENI és a MOL helyiségeiben, valamint a Sasol-, az ExxonMobil-, a Repsol- és a Total-csoport társaságainak helyiségeiben (a megtámadott határozat (75) preambulumbekezdése).

7 A Bizottság 2007. május 25. és 29. között kifogásközléseket címzett a fenti 2. pontban említett minden egyes társasághoz, köztük a felpereshez (a megtámadott határozat (85) preambulumbekezdése). Az Eni 2007. augusztus 14-i levelében válaszolt a kifogásközlésre.

8 A Bizottság 2007. december 10-én és 11-én meghallgatást tartott, amelyen az Eni is részt vett (a megtámadott határozat (91) preambulumbekezdése).

9 A megtámadott határozatban a Bizottság a rendelkezésére álló bizonyítékokra tekintettel megállapította, hogy az EGT-ben a paraffinviasz- és gacsgyártók többségét alkotó címzettek az EK 81. cikkbe és az EGT-Megállapodás 53. cikkébe ütköző egységes, összetett és folyamatos jogsértésben vettek részt, amely kiterjedt az EGT területére. E jogsértés a paraffinviasz árának rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban állt (a továbbiakban: a jogsértés fő ága). Az RWE (később Shell), az ExxonMobil, a MOL, a Repsol, a Sasol és a Total esetében a paraffinviaszt érintő jogsértés az ügyfelek és a piacok felosztására is kiterjedt (a továbbiakban: a jogsértés második ága). Ezenkívül az RWE, az ExxonMobil, a Sasol és a Total által elkövetett jogsértés a német piacon a végső fogyasztóknak értékesített gacsra is kiterjedt (a továbbiakban: a jogsértés gaccsal kapcsolatos ága) (a megtámadott határozat (2), (95) és (328) preambulumbekezdése, valamint 1. cikke).

10 A versenyellenes magatartások a résztvevők által „technikai találkozóknak”, illetve néha „Blauer Salonnak” nevezett versenyellenes találkozókon, valamint kifejezetten a gacsra vonatkozó kérdéseknek szentelt „gacstalálkozókon” valósultak meg.

11 A jelen ügyben kiszabott bírságok összegét az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatásnak (HL 2006. C 210., 2. o.; a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás) a kifogásközlés fenti 2. pontban említett társaságokkal való közlésének időpontjában hatályban lévő változata alapján számították ki.

12 A megtámadott határozat többek között a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„1. cikk

A következő vállalkozások megsértették az [EK] 81. cikk (1) bekezdését és 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikkét azáltal, hogy az említett időszakokban a közös piacon és 1994. január 1-jétől az EGT-ben a paraffinviasz-ágazatban [folyamatos] megállapodásban és/vagy összehangolt magatartásban vettek részt:

az Eni SpA: 1997. október [30-án és 31-én], valamint 2002. február 21-től 2005. április 28-ig;

[…]

2. cikk

Az 1. cikkben említett jogsértés miatt a következő bírságok kerülnek kiszabásra:

az ENI SpA: 29 120 000 EUR;

az Esso Société Anonyme Française: 83 588 400 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA-val és az ExxonMobi1 Corporationnal 34 670 400 EUR, amelyből egyetemlegesen az Esso Deutschland GmbH-val 27 081 600 EUR;

a Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR;

a Hansen & Rosenthal KG a H&R Wax Company Vertrieb GmbH-val egyetemlegesen: 24 000 000 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

a H&R ChemPharm GmbH-val 22 000 000 EUR;

a MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR;

a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA a Repsol Petróleo SA-val és a Repsol YPF SA-val egyetemlegesen: 19 800 000 EUR;

a Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

a Sasol Wax International AG-val, a Sasol Holding in Germany GmbH-val és a Sasol [Ltd-vel] 250 700 000 EUR;

a Shell Deutschland Oil GmbH, a Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, a Deutsche Shell GmbH, a Shell International Petroleum Company Limited, a The Shell Petroleum Company Limited, a Shell Petroleum NV és a The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR;

az RWE-Dea AG az RWE AG-vel egyetemlegesen: 37 440 000 EUR;

a Total France SA a Total SA-val egyetemlegesen: 128 163 000 EUR.”

2. *Az Eni csoportról*

13 A felperes jogsértésben való részvételét illetően a Bizpottság a megtámadott határozatban a következő megállapításokat tette:

„[…]

(342)
A 4. fejezetben megállapítást nyert, hogy a részvételének időszaka alatt az Eni az AgipPetroli SpA és az Eni SpA munkavállalóinak közvetítésével vett részt a jogsértésben […]

(343)
Az AgipPetroli SpA 1997. október 30-án és 31-én, továbbá 2002. február 21. és 22., valamint 2002. december 31. között (amikor is egyesült az Eni SpA-val, ezért pedig megszűnt létezni) találkozókon képviseltette magát, az Eni SpA részvétele pedig 2003. január 1-jétől (ezen időponttól kezdve az Eni finomítási és marketingrészlegei foglalkoztak a paraffinviaszok és a gacs eladásaival) 2005. április 28-ig (a jogsértés befejezésének időpontjáig) tartott.

(344)
Az AgipPetroli SpA 2002. december 31-én beolvadt az Eni SpA-ba. Következésképpen a (334) preambulumbekezdésben meghatározott elvek alapján úgy kell tekinteni, hogy az Eni SpA átvállalta az AgipPetroli SpA 2002. december 31-ét megelőző tevékenységeiért való felelősséget […]

(345)
Következésképpen az Eni SpA-t nem csupán az AgipPetroli SpA 2002. december 31-i beolvadását követő közvetlen kartellrészvételéért kell felelősnek nyilvánítani, hanem az AgipPetroli ezen időpontot megelőző kartelltevékenységeiért is.

(346)
Az Eni a kifogásközlésre adott válaszában nem vonta kétségbe a Bizottság által a felelősségét illetően levont következtetéseket.

(347)
A fentiekben ismertetett okokból az Eni felelősséggel tartozik a találkozókon való 1997. október 30-i és 31-i, valamint a 2002. február 21-től és 22-től 2005. április 28-ig (a jogsértés befejezésének időpontjáig) terjedő részvételéért.”

Az eljárás és a felek kérelmei

14 A Törvényszék Hivatalához 2008. december 17-én benyújtott keresetlevelével a felperes előterjesztette a jelen keresetet.

15 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (harmadik tanács) a szóbeli szakasz megnyitásáról határozott. A Törvényszék az eljárási szabályzatának 64. cikkében szabályozott pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket bizonyos kérdések írásban történő megválaszolására, valamint bizonyos dokumentumok benyújtására. A felek e felhívásnak a kitűzött határidőn belül eleget tettek.

16 A Törvényszék a 2013. március 19-én tartott tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előterjesztéseit és a Törvényszék kérdéseire adott válaszaikat.

17 A T-540/08. sz., Esso és társai kontra Bizottság, a T-541/08. sz., Sasol és társai kontra Bizottság, a T-543/08. sz., RWE és RWE Dea kontra Bizottság, a T-544/08. sz., Hansen & Rosenthal és H&R Wax Company Vertrieb kontra Bizottság, a T-548/08. sz., Total kontra Bizottság, a T-550/08. sz., Tudapetrol kontra Bizottság, a T-551/08. sz., H&R ChemPharm kontra Bizottság, a T-562/08. sz., Repsol YPF Lubricantes y especialidades és társai kontra Bizottság, valamint a T-566/08. sz., Total Raffinage és Marketing kontra Bizottság üggyel fennálló ténybeli összefüggésekre, valamint a felmerülő jogkérdések hasonlóságára tekintettel a Törvényszék úgy határozott, hogy a jelen ügyben csak azt követően hoz ítéletet, hogy az említett összefüggő ügyekben megtartotta a tárgyalásokat, amelyek közül az utolsóra 2013. július 3-án került sor.

18 A felperes azt kéri, hogy a Törvényszék:

– teljes egészében vagy részben semmisítse meg a megtámadott határozatot, és a felperessel szemben kiszabott bírság összegét illetően vonja le az ebből eredő következményeket;

– másodlagosan törölje a felperessel szemben kiszabott bírságot, vagy csökkentse annak összegét;

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

19 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

– utasítsa el a keresetet;

– a felperest kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdésről

20 Keresetének alátámasztása érdekében a felperes hat jogalapot hoz fel.

21 A felperes elsőként a kartellben való részvételének vitatására irányuló, az EK 81. cikk megsértésére alapított két jogalapot hoz fel. Az első jogalap a felperes részvételének az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón való jelenléte folytán történő megállapítására vonatkozik. A második jogalap a felperesnek a jogsértésben való, 2002. február 21. és 2005. április 28. közötti részvételére vonatkozik.

22 A felperes ezenkívül a bírság összegének vele szemben történő számítására vonatkozó négy jogalapot hoz fel. A harmadik jogalap az EK 81. cikk, az 1/2003 rendelet 23. cikke, a 2006. évi iránymutatás, valamint az arányosság és az egyenlő bánásmód elve azáltal történő megsértésén alapul, hogy a Bizottság tévesen határozta meg a jogsértés súlya címén alkalmazott 17%-os együtthatót, valamint a „belépési díjnak” nevezett kiegészítő összeget. A negyedik jogalap az EK 81. cikk, az 1/2003 rendelet 23. cikke, a 2006. évi iránymutatás, valamint a jogbiztonság és az egyenlő bánásmód elve megsértésén, továbbá hatáskörrel való visszaélésen alapul, amennyiben a Bizottság a visszaeséssel kapcsolatos súlyosító körülmény alapján 60%-kal emelte a bírság összegét. Az ötödik jogalap az EK 81. cikk, az 1/2003 rendelet 23. cikke, a 2006. évi iránymutatás, az egyenlő bánásmód elve, valamint az indokolási kötelezettség azáltal történő megsértésén alapul, hogy a Bizottság nem ismerte el az azzal kapcsolatos enyhítő körülmény fennállását, hogy a felperes a kartellben csak kifejezetten csekély mértékben vett részt, a végrehajtásában pedig egyáltalán nem működött közre. A hatodik jogalap az EK 81. cikk, az 1/2003 rendelet 23. cikke, valamint a 2006. évi iránymutatás azáltal történő megsértésén alapul, hogy a Bizottság nem ismerte el a gondatlansággal kapcsolatos enyhítő körülmény fennállását.

23 Mivel az első és a második jogalap az Eni kartellben való részvételét alátámasztó bizonyítékok értékelésére vonatkozik, a Törvényszék úgy ítéli célszerűnek, hogy e jogalapokat együtt vizsgálja meg.

1. *A felperes kartellben való részvételére vonatkozó, az EK 81. cikk megsértésére alapított első és második jogalapról*

24 Első jogalapjában a felperes azt állítja, hogy a Bizottság jogellenesen állapította meg a megállapodásban vagy összehangolt magatartásban való részvételét azon az alapon, hogy a felperes jelen volt az 1997. október 30-án és 31-én Hamburgban (Németország) tartott technikai találkozón. Második jogalapjában a felperes azt állítja, hogy a Bizottság jogellenesen állapította meg a kartellben való, 2002. február 21. és 2005. április 28. közötti részvételét.

A megállapodás és az összehangolt magatartás fogalmairól

25 Az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

26 Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett megállapodás létezéséhez elég az, hogy az érintett vállalkozások kifejezzék az arra irányuló közös akaratukat, hogy meghatározott piaci magatartást tanúsítanak (a Törvényszék T-7/89. sz., Hercules Chemicals kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1711. o.] 256. pontja, valamint a T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1487. o.] 199. pontja).

27 Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett megállapodás létrejöttnek tekinthető, ha akarategyezség áll a versenykorlátozásnak magát az elvét illetően, még akkor is, ha a tervezett korlátozás konkrét elemei még megbeszélések tárgyát képezik (a Törvényszék T-240/07. sz., Heineken Nederland és

Heineken kontra Bizottság ügyben 2011. június 16-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-3355. o.] 45. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 26. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 151–157. és 206. pontját is).

28 Az összehangolt magatartás fogalma egyfajta egyeztetést jelent a vállalkozások között, amelyek nem kötnek kifejezetten megállapodást, ám a kockázatokkal teli versenyt tudatosan helyettesítik az egymás közötti gyakorlati együttműködéssel (a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 115. pontja, valamint a C-199/92. P. sz., Hüls kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4287. o.] 158. pontja).

29 E tekintetben az EK 81. cikk (1) bekezdésével ellentétes a gazdasági szereplők közötti bármely olyan közvetlen vagy közvetett kapcsolatfelvétel, amely jellegénél fogva vagy befolyásolja a tényleges, illetve potenciális versenytárs piaci magatartását, vagy feltárja az ilyen versenytárs előtt, hogy az érintett gazdasági szereplő saját maga milyen piaci magatartásról döntött, illetve milyen piaci magatartást fontolgat, amennyiben e kapcsolatfelvétel célja vagy hatása a verseny korlátozása (a fenti 27. pontban hivatkozott Heineken Nederland és Heineken kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 47. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 28. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 116. és 117. pontját is).

A bizonyítékok értékelésének elveiről

30 Az ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság kötelezettsége bizonyítani az általa megállapított jogsértést, és olyan bizonyítékokat előterjeszteni, amelyek a jogilag megkövetelt módon igazolják a jogsértést megvalósító körülmények fennállását (lásd a Bíróság C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-8417. o.] 58. pontját, valamint a Törvényszék T-44/02. OP., T-54/02. OP., T-56/02. OP., T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3567. o.] 59. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

31 A bírósági felülvizsgálat terjedelmével kapcsolatban az állandó ítélkezési gyakorlat kimondja, hogy amikor az EK 81. cikk (1) bekezdését alkalmazó határozat megsemmisítése iránti keresetet terjesztenek a Törvényszék elé, e bíróság köteles általában teljes körűen megvizsgálni, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alkalmazásának feltételei fennállnak-e (lásd a Törvényszék T-41/96. sz., Bayer kontra Bizottság ügyben 2000. október 26-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-3383. o.] 62. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

32 Ezen összefüggésben, ha a bíróságnak kétségei vannak, azt a jogsértést megállapító határozat címzettjének minősülő vállalkozás javára kell értelmezni. A bíróság tehát nem állapíthatja meg, hogy a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította a kérdéses jogsértés fennállását, amennyiben – különösen egy bírságot kiszabó határozat megsemmisítésére irányuló eljárás során – még bármely kételye áll fenn e kérdéssel kapcsolatosan (a Törvényszék fenti 30. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai egyesített ügyekben hozott ítéletének 60. pontja, valamint a T-112/07. sz., Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben 2011. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-3871. o.] 58. pontja).

33 Ez utóbbi esetben ugyanis tekintettel kell lenni az ártatlanság vélelmének elvére, amely különösen az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt egyezmény 6. cikkének (2) bekezdéséből következik, és amely az uniós jog általános elvei közé tartozó alapvető jogok részét képezi. A szóban forgó jogsértések jellegére, valamint az azokhoz kapcsolódó szankciók jellegére és súlyára tekintettel az ártatlanság vélelmének elve különösen a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok megsértésére vonatkozó, adott esetben bírság vagy kényszerítő bírság kiszabásához vezető eljárásban is érvényesül (a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra

Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 30. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 61. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

34 Így a Bizottságnak pontos és egybehangzó bizonyítékokra kell hivatkoznia annak bizonyítására, hogy a jogsértés megtörtént. Mindazonáltal hangsúlyozni kell, hogy nem szükséges a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyítéknak eleget tennie e feltételeknek a jogsértés összes elemét tekintve. Elegendő, ha az intézmény által hivatkozott valószínűsítő körülmények csoportja összességében értékelve megfelel e követelménynek (lásd a fenti 30. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 62. és 63. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

35 A Bizottság által a megtámadott határozatban az EK 81. cikk (1) bekezdése valamely vállalkozás által megsértése fennállásának bizonyítására hivatkozott valószínűsítő körülményeket nem elszigetelten, hanem összességükben kell értékelni (lásd a Törvényszék T-53/03. sz., BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-1333. o.] 185. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

36 Meg kell jegyezni azt is, hogy a gyakorlatban a Bizottságnak gyakran kevéssé kedvező körülmények mellett kell bebizonyítania a jogsértés fennállását, mivel több év eltelhetett a jogsértést megvalósító események óta, és mivel a vizsgálat alá vont több vállalkozás nem működött vele tevékenyen együtt. Míg szükségszerűen a Bizottság feladata, hogy bebizonyítsa a jogellenes árrögzítő megállapodás megkötését, túlzás lenne ezenfelül elvárni, hogy bizonyítékot szolgáltasson e cél elérésének konkrét mechanizmusáról is. A jogsértésért felelős vállalkozásnak ugyanis túl könnyű lenne kibújni a szankció alól, ha arra hivatkozhatna, hogy a jogellenes megállapodás működésével kapcsolatban előterjesztett információk homályosak, olyan helyzetben, amikor a megállapodás létezése és versenyellenes célja mindazonáltal kellőképpen bizonyítva van. A vállalkozások ilyen helyzetben képesek megvédeni magukat, ha észrevételt tehetnek a Bizottság által ellenük előterjesztett minden bizonyítékra nézve (a Törvényszék T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 203. pontja).

37 Azon bizonyítási eszközöket illetően, amelyekre az EK 81. cikk megsértésének bizonyításához hivatkozni lehet, az uniós jogban érvényesülő elv a bizonyítékok szabad értékelésének elve (a Törvényszék T-50/00. sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2395. o.] 72. pontja, valamint a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 64. pontja).

38 A különböző bizonyítékok bizonyító erejét illetően az egyetlen fontos tényező, amelyet meg kell vizsgálni, a benyújtott bizonyítékok hitelessége (a fenti 37. pontban hivatkozott Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontja).

39 A bizonyítás általános szabályai szerint egy dokumentum hitelessége és ennélfogva bizonyító ereje az eredetétől, készítésének körülményeitől, címzettjétől és tartalmától függ (a Törvényszék T-25/95., T-26/95., T-30/95-T-32/95., T-34/95-T-39/95., T-42/95-T-46/95., T-48/95., T-50/95-T-65/95., T-68/95-T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o.] 1053. és 1838. pontja, valamint a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 70. pontja).

40 Amennyiben a Bizottság kizárólag az érintett vállalkozások piaci magatartására támaszkodik a jogsértés fennállásának megállapításakor, elegendő, ha ez utóbbiak bizonyítják olyan körülmények fennállását, amelyek más megvilágításba helyezik a Bizottság által az uniós versenyszabályok megsértésének

megállapítása érdekében leírt tényeket, és így a bizottsági érvelést helyettesítő hihető magyarázatát adják azoknak (lásd ebben az értelemben a fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 186. pontját).

41 Ellenben, amikor a Bizottság okirati bizonyítékokra támaszkodott, az érintett vállalkozások feladata, hogy ne csak a Bizottság elméletének hihető alternatíváját mutassák be, hanem hivatkozzanak a megtámadott határozatban a jogsértés létezésének alátámasztására előterjesztett bizonyítékok elégtelen voltára is (a fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 187. pontja). A bizonyítékok ilyen szabad értékelése nem sérti az ártatlanság vélelmének elvét (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-235/92. P. sz., Montecatini kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4539. o.] 181. pontját).

42 Mivel a versenyellenes magatartásokban és megállapodásokban való részvétel tilalma, valamint a szankció, amelyre a jogsértők számíthatnak, közismert, azok a tevékenységek, amelyekre e magatartások és megállapodások irányulnak, általában titkosan folynak le, és a találkozókat titkosan tartják, továbbá az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik. Ennélfogva a Bizottságtól nem várható el, hogy olyan iratokat terjesszen elő, amelyek kifejezetten bizonyítják az érintett szereplők közötti kapcsolatfelvételt. Még ha a Bizottság fel is fedez ilyen iratokat, e dokumentumok általában csak töredékesek és szórványosak, így gyakran következtetésekkel kell bizonyos részleteket rekonstruálni. A versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezésére tehát bizonyos egybeesésekből és valószínűsítő körülményekből lehet következtetni, amelyek együttesen vizsgálva, más összefüggő magyarázat hiányában, a versenyszabályok megsértésének bizonyítékát nyújthatják (a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 55–57. pontja; lásd a fenti 30. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 64. és 65. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

43 Az okirati bizonyítékok bizonyító erejének értékelésekor nagy jelentőséget kell tulajdonítani annak a körülménynek, hogy valamely dokumentumot a tényekkel közvetlen összefüggésben készítettek (a Törvényszék T-157/94. sz., Ensidesa kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-707. o.] 312. pontja, valamint T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és Technische Unie kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5761. o.] 181. pontja), vagy hogy azt e tények közvetlen tanúja készítette (a fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 207. pontja).

44 Az a tény, hogy valamely dokumentumról hiányzik a dátum vagy az aláírás, illetve hogy rosszul olvasható, nem fosztja meg teljesen az iratot a bizonyító erejétől, különösen amennyiben annak eredete, valószínű kelte és tartalma kellő bizonyossággal megállapítható (a Törvényszék T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4987. o.] 124. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Törvényszék T-11/89. sz., Shell kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-757. o.] 86. pontját).

45 A bizonyítékok szabad mérlegelésének elvéből következik, hogy még ha az okirati bizonyítékok hiánya relevánsnak is bizonyulhat a Bizottság által hivatkozott valószínűsítő körülmények együttesének átfogó értékelése keretében, ez önmagában nem jár azzal a következménnyel, hogy az érintett vállalkozás a tények alternatív magyarázatával megkérdőjelezhetné a Bizottság állításait. Ez az eset csak akkor áll fenn, ha a Bizottság által előterjesztett bizonyítékok nem teszik lehetővé a jogsértés fennállásának egyértelmű bizonyítását, anélkül hogy értelmezésre lenne szükség (a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 65. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Törvényszék T-36/05. sz., Coats Holdings és Coats kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 74. pontját).

46 Ezenkívül az uniós jog egyetlen rendelkezése és egyetlen általános elve sem tiltja, hogy a Bizottság valamely vállalkozással szemben más, a kartellben való részvétellel vádolt vállalkozások nyilatkozataira támaszkodjon. Ha ez nem így lenne, az EK 81. cikkel ellentétes magatartás bizonyításának terhe, amely a Bizottságra hárul, tarthatatlan lenne, és ellentétes lenne a Bizottság azon feladatával, hogy ezen előírások megfelelő alkalmazását felügyelje (a fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 192. pontja, valamint a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 67. pontja).

47 Különösen jelentős bizonyító erőt lehet tulajdonítani azon nyilatkozatoknak, amelyek először is megbízhatók, másodszor egy vállalkozás nevében tették őket, harmadszor olyan személytől származnak, akinek szakmai kötelessége e vállalkozás érdekei alapján eljárni, negyedszer a nyilatkozó érdekeit sértik, ötödször a körülmények közvetlen tanújától származnak, és hatodszor írásban, megfontoltan és jól átgondolva teszik őket (a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 71. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 205–210. pontját).

48 Ugyanakkor valamely, kartellben való részvétellel vádolt vállalkozás vallomása, amelynek pontosságát több más érintett vállalkozás vitatja, nem tekinthető az utóbbiak által elkövetett jogsértés megfelelő bizonyítékának, ha más bizonyíték azt nem támasztja alá, jóllehet a megerősítés elvárt mértéke a szóban forgó nyilatkozatok megbízhatósága okán alacsonyabb lehet (a fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 219. és 220. pontja, valamint a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 68. pontja).

49 Ezenkívül, bár általánosan elfogadott, hogy a jogsértő kartell fő résztvevői által önkéntesen szolgáltatott bizonyítékok bizonyos fenntartással kezelendők, tekintettel annak a lehetőségére, hogy e résztvevők hajlamosak kicsinyíteni a jogsértésben való közreműködésük jelentőségét, a többiekét pedig nagyítani, az a tény, hogy valaki a bírság alóli mentesítés vagy a bírság csökkentése érdekében kéri a 2002. évi engedékenységi közlemény kedvezményéből való részesülést, nem jelent szükségszerűen indítékot arra, hogy a kartell többi tagjának részvételére vonatkozóan elferdített bizonyítékokat terjesszen elő. A Bizottság félrevezetésére irányuló szándék ugyanis megkérdőjelezi a kérelmező együttműködésének őszinteségét és teljességét, következésképpen a 2002. évi engedékenységi közlemény kedvezményéből való részesülés kerül veszélybe (a fenti 32. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben Törvényszék T-120/04. sz., Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben 2006. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4441. o.] 70. pontját).

50 Meg kell állapítani különösen, hogy ha egy személy jogsértés elkövetését ismeri be, és így a kérdéses dokumentumokból közvetlenül kikövetkeztethető tényeken túli körülményeket vall be, ez – az ennek ellenkezőjére utaló különleges körülmények hiányában – eleve azt jelzi, hogy e személy elhatározta az igazság feltárását. Ezen túlmenően általában különösen megbízható bizonyítéknak kell tekinteni azt a nyilatkozatot, amely a nyilatkozattevő érdekei ellen irányul (a Törvényszék fenti 36. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 211. és 212. pontja; a T-109/02., T-118/02., T-122/02., T-125/02., T-126/02., T-128/02., T-129/02., T-132/02. és T-136/02. sz., Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. április 26-án hozott ítéletének [EBHT 2007., II-947. o.] 166. pontja, valamint a T-54/03. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 59. pontja).

51 A hivatkozott ítélkezési gyakorlat analógia útján az EGT-Megállapodás 53. cikkére is alkalmazható.

A jogsértés fő ágának a megtámadott határozatban való leírásáról

52 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (2) preambulumbekezdésében „A jogsértés összefoglalása” cím alatt megállapította, hogy a címzettek az EK 81. cikkbe és az EGT-Megállapodás 53. cikkébe ütköző egységes, összetett és folyamatos jogsértésben vettek részt. E jogsértés fő ága a paraffinviaszt illetően „az árak rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban” állt. E fő ág volt a jogsértés egyetlen olyan alkotóeleme, amelyben a felperes a megtámadott határozat szerint részt vett.

53 A Bizottság a megtámadott határozat 4.1. pontjában „A kartell alapelvei és működése” cím alatt, e határozat (106) és azt követő preambulumbekezdéseiben az árrögzítésre irányuló magatartások tartalmát a következőképpen írta le:

„[…]

(106)
A technikai találkozók mindig két részből álltak: a technikai kérdésekre vonatkozó első megbeszéléseket versenyellenes jellegű megbeszélések követték, amelyek többek között az árrögzítésre, a piacok és (bizonyos esetekben) az ügyfelek felosztására, valamint olyan érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkoztak, mint a jelenlegi és a jövőbeli árpolitika, az ügyfelek, a termelési kapacitások és az értékesítések volumene.

(107)
Az árakra és az esetleges áremelésekre vonatkozó megbeszélésekre általában a technikai találkozók végén került sor. Általában a Sasol vizsgálta meg az árakra vonatkozó megbeszéléseket, ezt követően azonban valamennyi résztvevő kerekasztal-beszélgetésen megvitatta az árakat és az árpolitikai stratégiákat […] A megbeszélések egyszerre érintették a konkrét ügyfelek esetében alkalmazott áremeléseket és az irányadó árakat, valamint az általános áremeléseket, továbbá a piac egészére vonatkozó minimumárakat és az irányadó árakat […] Az áremeléseket rendszerint nem százalékszámban, hanem abszolút számokban határozták meg (például a teljesen finomított paraffinviasz esetében tonnánként 60 [euró]) […] A minimumárakban nemcsak áremelési megállapodás fennállása esetén egyeztek meg, hanem akkor is, amikor az áremelés nem volt megvalósítható (például az árak csökkenése időszakában) […].

[…]

(109)
A vállalkozások képviselői egyébiránt érzékeny kereskedelmi információkat cseréltek, és feltárták általános stratégiájukat [...]

(110)
A MOL kivételével a vállalkozásokat olyan felelős személyek képviselték, akik jogosultak voltak vállalkozásuk árstratégiáját meghatározni, és a konkrét ügyfelek esetében alkalmazott árakat megállapítani. […]

(111)
A technikai találkozók többségén az árakkal kapcsolatos megbeszélések általában a paraffinviaszra vonatkoztak […], és ritkán csak a paraffinviasz különböző fajtáira (úgymint a teljesen finomított paraffinviaszok, a félig finomított paraffinviaszok, a viaszkeverékek/különlegességek, a kemény paraffinviaszok vagy a hidrogénezett viaszok). Ráadásul valamennyi vállalkozás számára világos volt, hogy a paraffinviasz valamennyi fajtájának ára ugyanolyan összeggel, illetve ugyanolyan százalékban fog növekedni […].

[…]

(113)
A technikai találkozók eredményének végrehajtására általában úgy került sor, hogy bejelentették az ügyfeleknek az áremeléseket, illetve törölték a létező árszabásokat […] Az esetleges csalással vagy az alkalmazás elmulasztásával kapcsolatos eseteket megvitatták a következő találkozókon (lásd például a (149) és (157) preambulumbekezdést). Általában az egyik képviselt vállalkozás kezdeményezte és kezdte meg árainak emelését. Általában a Sasolról volt szó, azonban ez utóbbi néha más résztvevőt kért meg a kezdésre. Nem sokkal azután, hogy valamelyik vállalkozás bejelentette az ügyfeleknek, hogy emelni kívánja az árakat, a többi szállító követte őt, és szintén áremeléseket jelentett be […] A technikai találkozókon a vállalkozásokat képviselő személyek tájékoztatták a többieket a technikai találkozók eredményeinek alkalmazása érdekében tett lépésekről. Ezen információkat szóban adták át valamelyik vállalkozásnak […], illetve az összes többi [részt vevő] vállalkozásnak, vagy pedig másolatot küldtek nekik az árak emelésének vagy törlésének érintett bejelentéseiről. A Bizottság ugyanis felfedezte, hogy a felek tájékoztatták egymást az ilyen bejelentésekről. Megállapították, hogy megközelítőleg 150 ilyen típusú levelet cseréltek a technikai találkozókat követő hat héten keresztül […] Megállapításra került továbbá, hogy egy megállapodás szerint a képviselt vállalkozások nem húzhattak hasznot a megegyezés szerinti áremelés alkalmazásából annak érdekében, hogy növeljék saját piaci részesedésüket […]. Ezen állítást a kifogásközlésre adott válaszokban nem vitatták.”

54 A megtámadott határozat 4.2. pontjában „A technikai találkozókra vonatkozó részletes információk” cím alatt a Bizottság először is bemutatott egy összefoglaló táblázatot, amely megjelöli a technikai találkozók helyét és időpontját, valamint a jelen lévő vállalkozásokat (a megtámadott határozat (124) preambulumbekezdése). Ezt követően megvizsgálta az egyes technikai találkozókra vonatkozóan rendelkezésre álló bizonyítékokat (a megtámadott határozat (126)–(177) preambulumbekezdése).

55 A megtámadott határozat 5.3. pontjában „A szóban forgó jogsértés jellege” cím alatt a Bizottság kifejtette a versenyellenes magatartások minősítését szabályozó, a jelen ügyben alkalmazandó elveket:

„5.3.1. Alapelvek […]

(205)
[H]osszú időtartamú, összetett jogsértés esetén nem szükséges, hogy a Bizottság a jogsértést megállapodásnak [vagy] összehangolt magatartásnak minősítse. A megállapodás vagy összehangolt magatartás fogalmai homályosak, és egymást átfedhetik. A versenyellenes magatartás idővel valóban változhatott, illetve mechanizmusait a helyzet alakulására figyelemmel kiigazíthatták vagy megerősíthették. Az ilyen megkülönböztetés ugyanis lehetetlennek is bizonyulhat, mivel valamely jogsértés egyszerre bírhat a tiltott magatartási formák mindegyikének jellemzőivel, miközben egyes megnyilvánulásai külön-külön vizsgálva éppen inkább az egyik, mint a másik formába tartozóként azonosíthatók. Mesterséges lenne azonban az elemzés során a jogsértések több különböző formáira felosztani azt, ami egyértelműen az egyetlen átfogó célkitűzést követő magatartások végrehajtásának minősül. Valamely kartell így egyszerre minősülhet megállapodásnak és összehangolt magatartásnak. Az [EK] 81. cikk nem ír elő konkrét minősítést a jelen határozatban leírt típusú összetett jogsértésre […]

(206)
Több tagból álló kartell esetén, amely kartell versenyellenes magatartása az idő múlásával megállapodásnak vagy összehangolt magatartásnak minősíthető (összetett jogsértések), a Bizottságnak nem kell értékelnie, hogy az egyes magatartástípusok konkrétan melyik kategóriába tartoznak.”

56 Ezt követően a Bizottság a megtámadott határozat ugyanezen pontjában a jogsértés tartalmát a következőképpen írta le:

„5.3.2. Alkalmazás

(210)
A jelen határozat 4. [pontjában] leírt tények alapján bizonyítást nyert, hogy a jelen eljárás alá vont vállalkozások mindegyike részt vett a paraffinviaszra vonatkozó, összejátszásra irányuló tevékenységekben, a (2) preambulumbekezdésben említett társaságok a gacsra vonatkozóan is, […] és hogy rendszeresen részt vettek olyan találkozókon, amelyeken a következő kérdéseket vitatták meg:

1) az árak rögzítése[;]

2) […]az ügyfelek és/vagy a piacok felosztása[;]

3) különösen az ügyfelekre, az árszabásra, a termelési kapacitásokra és az értékesítések volumenére vonatkozó érzékeny kereskedelmi információk hozzáférhetővé tétele és cseréje […]

5.3.2.2. Az árak rögzítése

(240)
A (98), (107), (126), (128), (131), (133), (135), (137), (139), (140), (142), (145), (147), (149), (152), (153), (156), (157), (163), (168), (174), (176) és (177) preambulumbekezdés azt bizonyítja, hogy a szóban forgó vállalkozások minimumárakat rögzítettek, és áremelésekben állapodtak meg (»árrögzítés«).

(241)
Az ExxonMobil, a Repsol, a Sasol és a Shell megerősítették az árrögzítő magatartások fennállását [lásd a (107) preambulumbekezdést], és ezen információt a meghallgatásuk alkalmával, valamint a kifogásközlésre adott írásbeli válaszukban újból megerősítették.”

57 A Bizottság az Eni kartellben való részvételével kapcsolatos megállapításokat a megtámadott határozat (298) preambulumbekezdésében fejtette ki, az alábbiak szerint:

„Mint az a 4. fejezetben bizonyítást nyert, az Eni 1997-ben egy találkozón, 2002 februárja és 2005 februárja között pedig tizenegy találkozón vett részt. Az 1997-ben tartott találkozó (lásd a (145) preambulumbekezdést) lehetővé tette, hogy az árak tárgyában az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke értelmében vett megállapodást kössenek. A 2002 februárja utáni találkozókat illetően (lásd a (165)–(178) preambulumbekezdést) a Bizottság a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, valamint a technikai találkozók szokásos felépítésének általános ismertetését figyelembe véve megállapítja, hogy az Eni elősegítette az árak rögzítését és az érzékeny kereskedelmi információk cseréjét, továbbá részt vett azokban és hozzájárult azokhoz. Mivel az Eni 2002-t követően tizenhárom találkozóból tizenegyen részt vett, a Bizottság úgy ítéli meg, hogy az Eni tudomással rendelkezett a versenyellenes célról és a technikai találkozók során elfogadott intézkedésekről, illetve tudomással kellett rendelkeznie azokról. Jóllehet nincs semmilyen bizonyíték arra, hogy az Eni részt vett volna a 2004. január 14-i és 15-i, valamint a 2004. május 11-i és 12-i találkozókon, a Bizottság úgy ítéli meg, hogy az Eninek a jogsértésben való folyamatos részvétele a 2002. február 21. és 22., valamint a 2005. április 28. közötti időszak vonatkozásában bizonyított […] Különösen, a Bizottság úgy ítéli meg, hogy a (165) preambulumbekezdésben ismertetett események bizonyítják, hogy az Eni figyelembe vette a versenytársai piaci magatartására vonatkozóan beszerzett információkat, továbbá a saját magatartását ehhez igazította, és végrehajtási intézkedéseket tett. E helyzet összehangolt magatartásnak minősíthető.”

Az Eninek az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón való jelenlétéből eredő kartellrészvételéről

58 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság érvényesen nem állapíthatja meg a kartellben való részvételét azon az alapon, hogy jelen volt az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón. A jelenléte ugyanis azzal magyarázható, hogy a képviselője a Sasollal folytatott jogszerű tárgyalások érdekében Hamburgba látogatott. Ezenkívül az említett képviselő elhatárolódott a szóban forgó technikai találkozó versenyellenes tartalmától.

A bizonyítékok vizsgálata

59 A megtámadott határozatnak az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozóra vonatkozó (145) preambulumbekezdésében a Bizottság a Sasol által a „Blauer Salon” találkozóról készített beszámolóra támaszkodik, amely a következőket tartalmazza:

.	„Időpont	Emelés	Min. ár
√ SCHS, D	.	.	.
√ Dea, D	.	.	.
√ SRS-Tuda, D	.	.	.
√ MOL, HU	1.1.	.	.
√ Total, F	1.1.	DEM 10,-	DEM 120
Mobil-Bp, F	.	.	.
√ Repsol, E	.	.	.
√ Agip, I	1.1.	DEM 10”	.

60 A Sasol úgy nyilatkozott, hogy e beszámolóból kitűnik, hogy valamennyi résztvevő kötelezettséget vállalt arra, hogy 10–12 német márkával (DEM) emeli a 100 kg-onkénti árakat, továbbá hogy a Total és az Agip 10 DEM-mel emelni kívánta az árakat, és hogy ennek legalábbis a Total esetében 120 DEM/100 kg-os minimumárhoz kellett vezetnie.

61 Az emelések mértékeit és időpontjait teljes mértékben megerősíti két, a MOL helyiségeiben talált, e találkozóra vonatkozó feljegyzés.

62 A Bizottság a megtámadott határozat (145) preambulumbekezdésében az okiratok és azok magyarázataként a vállalkozások által tett nyilatkozatok alapján a következőket állapította meg:

„[A] vállalkozások stratégiában állapodtak meg az árak harmonizálása és emelése érdekében. A feljegyzés a paraffinviaszokra és a gacsra egyaránt vonatkozik. Ráadásul a [MOL] feljegyzés[é]ből kitűnik, hogy a vállalkozások információkat cseréltek az árak fenntartásáról és az általános árstratégiáról.”

63 E tekintetben először is meg kell állapítani, hogy a Sasol és a Repsol akként nyilatkozott, hogy az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozónak versenyellenes tartalma volt. Ráadásul a Sasol a Bizottság által talált dokumentumokat értelmezte is, kiemelve többek között, hogy az árak emelésére valamennyi résztvevő kötelezettséget vállalt (lásd a fenti 60. pontot). E nyilatkozatokat jól átgondolva tették olyan személyek, akik részt vettek a technikai találkozókon, továbbá e nyilatkozatok azon vállalkozásokra nézve is terhelőek, amelyek nevében tették azokat. Így a fenti 47. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében e nyilatkozatok különösen megbízhatók.

64 Másodszor meg kell állapítani, hogy az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozó során folytatott megbeszélések tartalmát különösen jól dokumentálják a MOL feljegyzései, valamint a Sasol által a „Blauer Salon” találkozókról készített beszámoló. Hozzá kell tenni, hogy – mint azt a Bizottság a megtámadott határozat (215) preambulumbekezdésében megállapította – a MOL feljegyzéseit a találkozókon készítette egy ott jelen lévő személy, továbbá tartalmuk strukturált és viszonylag részletes. Ennélfogva e feljegyzések bizonyító ereje igen magas. Ami a Sasol által a „Blauer Salon” találkozókról készített beszámolókat illeti, a tényállás időszakából származó és *in tempore non suspecto* – vagyis az egyes technikai találkozókat követően nem sokkal – készített dokumentumokról van szó. Még ha az azokat készítő személy nem is volt jelen a technikai találkozókon, olyan információkra támaszkodott, amelyeket valamely résztvevőtől kapott. Ennélfogva e beszámolók bizonyító ereje is igen magas.

65 Ezért a Törvényszék megállapítja, hogy a Bizottság által a megtámadott határozat (145) preambulumbekezdésében ismertetett bizonyítékok összessége alapján megerősíthető, hogy az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozó során a résztvevők ténylegesen megállapodtak a paraffinviaszok árának emelésében.

Az Eninek az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón való jelenlétéről és az elhatárolódás kérdéséről

66 A felperes nem vitatja, hogy a képviselője, DS. részt vett az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón.

67 Ugyanakkor azt állítja, hogy DS. e technikai találkozón való jelenléte véletlen volt. A Sasol – az Eni ügyfele – képviselőjével folytatott kétoldalú tárgyalást követően ugyanis a Sasol képviselője meghívta DS.-t, hogy csatlakozzék a Sasol által tágabb körben, a többi európai paraffingyártóval szervezett találkozóhoz is.

68 Ráadásul a felperes elhatárolódott a szóban forgó technikai találkozó versenyellenes tartalmától. Mivel DS.-t nem érdekelték az alkalmazott árakkal és a kínált mennyiségekkel kapcsolatos kérdések, a vitákban nem vett részt, hanem csupán a Sasol iránti udvariasságból maradt ott a találkozó végéig. Ugyanakkor a Sasolnál azonos beosztásban lévő személyek körében kezdettől fogva tudott volt, hogy sem az Enit, sem pedig magát DS.-t nem érdekelték az ilyen találkozók, mint az a nyilatkozatából is kitűnik. Azt, hogy az elhatárolódását a Sasol megértette, az is bizonyítja, hogy az Enit a 2002. február 21-ét követő technikai találkozókra nem hívták meg. Ráadásul 1998. június 12-én az Eni még a European Wax Federation (EWF) szakmai szervezetben fennálló tagságát is felmondta.

69 Az ítélkezési gyakorlat szerint az olyan versenyellenes megállapodásokat illetően ugyanis, amelyek – mint a jelen ügyben is – a versenytárs vállalkozások találkozói során jönnek létre, megvalósul az EK 81. cikk megsértése, ha e találkozók célja a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, és azok így a piac működésének mesterséges megszervezésére irányulnak. Ilyen esetben az érintett vállalkozás kartellben való részvételének bizonyításához elegendő az, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az említett vállalkozás olyan találkozókon vett részt, amelyek során versenyellenes megállapodásokat kötöttek. Amennyiben az ilyen találkozókon való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata olyan valószínűsítő körülmények bemutatása, amelyek alapján megállapítható, hogy az említett találkozókon való részvétele minden versenyellenes szándékot nélkülözött, és bizonyítania kell, hogy tájékoztatta a versenytársait arról, hogy az e találkozókon való részvételi szándéka eltér az övékétől (a Bíróság fenti 29. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 81. pontja, valamint a C-403/04. P. és C-405/04. P. sz., Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. január 25-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-729. o.] 47. pontja).

70 E szabály indoka az, hogy az említett találkozón részt vevő valamely vállalkozás, amely nyilvánosan nem határolta el magát annak tartalmától, azt a benyomást kelti a többi résztvevőben, hogy elfogadta annak eredményét, és azt betartja (a fenti 42. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 82. pontja, valamint a fenti 69. pontban hivatkozott Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 48. pontja).

71 Meg kell állapítani, hogy mind a MOL feljegyzései, mind pedig a Sasol által a „Blauer Salon" találkozókról készített beszámoló említést tesz az Eniről, amennyiben e feljegyzésben és beszámolóban szerepel mind az Agip társaság – az Eninek a paraffinviaszok gyártása területén tevékenykedő leányvállalata – neve, mind pedig az Agip által tervezett áremelési intézkedés (a MOL feljegyzése szerint 100 DEM/tonna, míg a „Blauer Salon" beszámoló szerint 10 DEM/100 kg), továbbá az áremelés tervezett időpontja (1998. január 1-je). A feljegyzések e részletekkel kapcsolatos egyezősége kétséget kizáróan bizonyítja, hogy az Eni képviselője ténylegesen bejelentette a paraffinviaszoknak megfelelő termékeit érintő áremelési intézkedést és az áremelés időpontját, mint azt az e technikai találkozón jelen lévő többi vállalkozás képviselői is tették. E megállapítást a Sasol azon nyilatkozata is megerősíti, amely szerint a szóban forgó dokumentumokban szereplő táblázatokat akként kell értelmezni, hogy az összes résztvevő kötelezettséget vállalt arra, hogy 10–12 DEM-mel emeli a 100 kg-onkénti árakat (lásd a fenti 60. pontot).

72 Ezenkívül a felperes azt állítja, hogy DS. arra szorítkozott, hogy a Sasol képviselőivel szemben jelezze az érdeklődésének hiányát. Az, hogy a szóban forgó intézkedést és az Eni által tervezett áremelés időpontját két olyan feljegyzés is említi, amelyeket egymástól függetlenül készített két vállalkozás, és amelyek az említett technikai találkozó során folytatott megbeszélések tartalmát tükrözik, azt mutatja, hogy a többi résztvevő úgy ítélte meg, hogy az Eni csatlakozott a versenytárgyú megállapodásokhoz. Így el kell utasítani a felperes azon érvét, amely szerint ő nyilvánosan elhatárolódott e technikai találkozó versenyellenes tartalmától.

A felperesnek a kartellben való, 1997. október 30-i és 31-i részvételével kapcsolatos következtetés

73 A fenti elemzés alapján meg kell állapítani, hogy a felperes 1997. október 30-án és 31-én olyan technikai találkozón vett részt, amelynek tartalma a jogsértés fő ága, vagyis a paraffinviaszt illetően az árak rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodások, illetve összehangolt magatartások körébe tartozott. A felperesnek a paraffinviaszokat érintő árrögzítéssel kapcsolatos megállapodásokban való részvételét alátámasztó közvetlen bizonyítékokon kívül meg kell állapítani, hogy a felperes nem határolódott el nyilvánosan az említett technikai találkozó versenyellenes tartalmától. Ezért a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a felperes 1997. október 30-án és 31-én részt vett a jogsértés első ágában.

74 A felperes által felhozott többi érv sem kérdőjelezheti meg ezt a megállapítást.

75 Azzal kapcsolatban, hogy a Sasol nem hívta meg a felperest az ezt követő technikai találkozókra, továbbá hogy a felperes felmondta az EWF-ben fennálló tagságát, elegendő megállapítani: azt, hogy az Enit nem hívták meg az ezt követő technikai találkozókra, a megtámadott határozatban helyesen tükrözi a jogsértésben való részvétel időtartamának meghatározása. A Bizottság ugyanis annak megállapítására szorítkozott, hogy az Eni 1997. október 30-án és 31-én részt vett a kartellben, anélkül hogy ehhez hozzászámította volna a szóban forgó technikai találkozót követő további időszakot.

76 Ugyanez a helyzet a felperes azon érvével kapcsolatban, amely szerint a Bizottság tévedett azon intézkedést illetően, amellyel a felperes az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozót követően megemelte az árait. Mivel az Eninek a kartellben való részvétele az 1997. november 1-jétől 2002. február 20-ig terjedő időszakot illetően nem nyert megállapítást, az Eni által 1998. január 1-jén

végrehajtott áremelési intézkedéssel kapcsolatos érvek nem vonhatják kétségbe az 1997. október 30-i és 31-i kartellrészvételére vonatkozó megállapítás érvényességét, amelyet a Bizottság rendelkezésére álló bizonyítékok is egyértelműen megerősítenek.

77 Végül nem lehet helyt adni a felperes azzal kapcsolatos érveinek sem, hogy az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón való jelenléte alapján tévesen került sor a folyamatos megállapodásban, illetve folyamatos összehangolt magatartásban való részvételének megállapítására. A megtámadott határozat 1. cikkében ugyanis azért szerepel a „folyamatos” melléknév, mert a Bizottság az eljárás alá vont vállalkozások technikai találkozókon való rendszeres jelenléte alapján a kartellben való részvétel kiterjedtebb időszakait állapította meg. Az Eni esetében a folyamatos megállapodásban, illetve folyamatos összehangolt magatartásban való részvétel a 2002. február 21-től 2005. április 28-ig terjedő időszakra nyert megállapítást. Ezzel szemben az Eni 1997. október 30-i és 31-i kartellrészvételét a Bizottság jogszerűen állapíthatta meg érintett technikai találkozóra vonatkozó közvetlen bizonyítékok alapján, anélkül hogy össze kellett volna gyűjtenie a folyamatos jogsértés fogalmába tartozó elemeket.

78 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel helyben kell hagyni a Bizottság azon megállapítását, amely szerint a felperes 1997. október 30-án és 31-én részt vett a jogsértésben.

Az Eninek a jogsértésben való, 2002. február 21. és 2005. április 28. közötti részvételéről

79 A felperes elismeri, hogy 2002. február 21. és 2005. április 28. között részt vett tíz technikai találkozón. Ugyanakkor azt állítja, hogy a Bizottság az e technikai találkozókon való jelenlétre tekintettel érvényesen nem állapíthatta meg, hogy az Eni az árak rögzítésére irányuló megállapodásban, illetve összehangolt magatartásban (első rész), illetve érzékeny információk cseréjében (második rész) vett részt.

Az Eninek a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló megállapodásban, illetve összehangolt magatartásban való részvételének hiányáról

– A bizonyítékok vizsgálata

80 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság nem bizonyította a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló megállapodásban vagy összehangolt magatartásban való részvételét.

81 Először is meg kell állapítani, hogy a Bizottság olyan bizonyítékokkal rendelkezik, amelyek alátámasztják, hogy a technikai találkozók során általában legalább egy megbeszélést lefolytattak az árakról.

82 Különösen, a Sasol 2005. május 12-i nyilatkozata szerint, a technikai találkozók általában összejátszásra irányuló tevékenységnek adtak helyt, mivel ott megvitatták a paraffinviaszokra vonatkozó áremeléseket és árcsökkentéseket, valamint információkat cseréltek a bruttó árakra és a kapacitástervezésre vonatkozóan.

83 A Repsol 2005. május 19-i nyilatkozata szerint a technikai találkozók részét képezte a paraffinviaszokat illetően a résztvevők által alkalmazott árszintek megvitatása.

84 A Shell úgy nyilatkozott, hogy valamennyi technikai találkozó az árak rögzítésére vonatkozott. A 2006. június 14-i nyilatkozata szerint legalább 1999 óta, amikor a tanúvallomást tevő képviselője elkezdett a technikai találkozókon részt venni, a paraffinviasz árát sosem döntötték el egyoldalúan, hanem abban mindig megegyeztek a versenytársak a technikai találkozókon.

85 Ezenkívül ugyanezen vállalkozások ugyanezen nyilatkozatokban azt is állították, hogy a résztvevők több technikai találkozón is ténylegesen megegyeztek a minimumárakban vagy az áremelésekben, néha még az emelést célzó intézkedésekben is.

86 E nyilatkozatokat, amelyekre egyébként a Bizottság a megtámadott határozatnak többek között a (107) és (113) preambulumbekezdésében is hivatkozott, a technikai találkozókon részt vevő személyek tanúvallomása alapján, jól átgondolva tették, és azok azon vállalkozásokra nézve is terhelőek, amelyek nevében tették őket. Ráadásul a nyilatkozatok a jogsértés leírásának fő vonalait illetően egybevágnak, ami még továbbá növeli a megbízhatóságukat. Így a fenti 47. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében e nyilatkozatok különösen megbízhatók.

87 Ezenkívül hangsúlyozni kell, hogy a fenti 82–84. pontban említett nyilatkozatokban, valamint azokban az egyéb nyilatkozatokban – amelyekre a megtámadott határozat (107), (109), (111) és (113) preambulumbekezdése utal, és amelyek kivonatait a Bizottság a Törvényszék által írásban feltett kérdésre adott válaszként csatolta – utaltak arra, hogy az Eni jelen volt a szóban forgó technikai találkozókon, a képviselője pedig részt vett az ott folytatott vitákban.

88 A felperes ugyanakkor azt állítja, hogy a Bizottság nem vette figyelembe a Shell 2006. június 14-i nyilatkozatában foglalt azon szövegrészt, amely szerint „ami a technikai találkozó során megállapított árakat illeti, [S.] nem tud[t]a, hogy az Eni és a Repsol – amelyeknek a technikai találkozók során inkább passzív szerepük volt – egyetértettek-e az áremelések megállapított időpontjával és összegével”. A felperes ebből arra következtet, hogy nincs bizonyíték arra vonatkozóan, hogy ő tiszteletben tartotta volna az árakkal kapcsolatban a technikai találkozók során kialakított megállapodásokat.

89 Meg kell jegyezni, hogy ugyanezen nyilatkozatban a Shell az Enit is említi azon vállalkozások között, amelyek megállapodtak az áremelésekről és a minimumárakról. E nyilatkozat kiemeli, hogy a technikai találkozókat követően a MOL, a Repsol és az Eni nem küldött leveleket az ügyfeleknek az áremelésekről, hanem inkább szóban jelentették be az áremeléseket.

90 Ezért e nyilatkozat részét képezi azon bizonyítékok összességének, amelyek alátámasztják, hogy az Eni részt vett a kartellben, különösen pedig a paraffinviaszok árának rögzítésével kapcsolatos megállapodásokban vagy összehangolt magatartásokban. Az ugyanis, hogy a Shell részéről S. nem rendelkezett bizonyossággal a megállapodások Eni általi végrehajtásának módjait illetően, nem foszthatja meg bizonyító erejüktől a többi olyan állítást, amelyek épp az Eni ilyen megállapodásokban vagy összehangolt magatartásokban való részvételére vonatkoznak.

91 Másodszor meg kell állapítani, hogy a fenti 82–84. pontban említett nyilatkozatokat megerősíti számos, a technikai találkozók idejéből származó, a Bizottság által a helyszíni vizsgálatok során talált, kézzel írott feljegyzés, amelyekhez a felperes a közigazgatási eljárás során hozzáférhetett, és amelyek egy részére különösen a megtámadott határozat (165) és (177) preambulumbekezdése hivatkozik. Ami az Eninek a megtámadott határozat (165) preambulumbekezdésében hivatkozott feljegyzését illeti, a jogsértés idejéből származó és *in tempore non suspecto* – vagyis az e feljegyzésben hivatkozott technikai találkozó után nem sokkal – készített dokumentumról van szó. Ennélfogva bizonyító ereje nagy. A MOL-nak a megtámadott határozat (177) preambulumbekezdésében hivatkozott feljegyzése a találkozókon részt vevő személyek által készített, kézzel írott feljegyzés, amelynek tartalma strukturált és viszonylag részletes. Ennélfogva bizonyító ereje igen nagy.

92 Egyrészt, ami az Eni 2002. február 21-i és 22-i technikai találkozóra vonatkozó feljegyzésének tartalmát illeti, a Bizottság a megtámadott határozat (165) preambulumbekezdésében az alábbi szövegrészt idézte:

„A találkozó, amelyre a nagy átláthatóság szellemében került sor, az egyedi piacok eltéréseit, valamint a termékek és a piac kapcsán a különböző stratégiákat egyaránt figyelembe véve megerősítette annak lehetőségét, hogy a bevételeket az általunk már kialakított műveletekkel összhangban növeljük.

Következésképpen a szerződéses keretek és a relatív árak felülvizsgálatát illetően folytathatjuk azokat a folyamatban lévő műveleteket, amelyek természetesen érintik a fő ügyfeleinket és paraffinforgalmazóinkat.”

93 A megtámadott határozat szerint e feljegyzés tartalma azt bizonyítja, hogy a paraffinviaszok árszintjei tárgyában megbeszélésekre került sor.

94 Ezt az értelmezést meg kell erősíteni. Az ugyanis, hogy az Eni feljegyzése az árak felülvizsgálatát a találkozó során folytatott megbeszélések alapján továbbra is irányadó teendőként említi, azt jelzi, hogy e találkozó során a résztvevők információkat cseréltek az árakról. Ezt egyébként a Shell 2005. március 30-i nyilatkozata is megerősíti, amely a szóban forgó technikai találkozót „Az árakra vonatkozó találkozók és közlések áttekintése” című lista alatt szerepelteti.

95 A felperes azt állítja, hogy a szóban forgó feljegyzése pontosan azt bizonyítja, hogy ő az üzleti stratégiáját a technikai találkozóktól függetlenül határozta meg. Mint az ugyanis a fenti 92. pontban idézett kivonat utolsó részéből kitűnik, a felperes még azt megelőzően elhatározta az üzleti stratégiájának módosítását, hogy az európai versenytársaival a legcsekélyebb kapcsolatot létesítette volna.

96 A Törvényszék úgy ítéli meg, hogy ez az értelmezés a szóban forgó kivonat szövegére tekintettel nem hihető.

97 Az ugyanis, hogy az Eni megerősítette annak lehetőségét, hogy „a szerződéses keretek és a relatív árak” azon találkozó során kapott információk alapján történő „felülvizsgálatának” köszönhetően, amelyre „a nagy átláthatóság szellemében került sor”, és amelynek versenyellenes jellegét a Shell és a Sasol egymástól függetlenül elismerte, tovább növelje a bevételeit, ésszerű kétely nélkül azt jelzi, hogy az árakra vonatkozó, az Eni által a technikai találkozó során beszerzett információk hasznosak voltak számára, és befolyásolhatták az üzleti magatartását.

98 Másrészt meg kell vizsgálni a MOL-nak a megtámadott határozat (177) preambulumbekezdésében hivatkozott feljegyzését, amely azon, 2005. február 23-án és 24-én Hamburgban tartott technikai találkozóra utal, amelyen az Eni is jelen volt.

99 Az említett feljegyzésben a következők szerepelnek:

„ExxonMobil	[= április 1.]	€ 15/t
Shell	Megemelt ár	
Sasol	[= április 12.]	Áremelés”

100 A Sasol akként nyilatkozott, hogy az áremelés tárgyában megbeszélésre került sor, továbbá ő maga adatokat közölt a többi résztvevővel a saját áremelésével kapcsolatban. E találkozót mind a Shell, mind pedig a Sasol összejátszásra irányulónak minősítette azokban a nyilatkozatokban, amelyekre a megtámadott határozat utal.

101 Ezen az alapon meg kell állapítani, hogy a Bizottság olyan, kézzel írott feljegyzésekkel rendelkezik, amelyek a kifogásolt tényállás megvalósulásának idejéből származnak, és amelyek a paraffinviaszok árának rögzítésével kapcsolatos azon megállapodásokra, illetve összehangolt magatartásokra vonatkoznak, amelyekre olyan technikai találkozók során került sor, amelyeken az Eni jelen volt.

– Az Eni versenyellenes találkozókon való jelenlétéről és az elhatárolódás hiányáról

102 A megtámadott határozat szerint a felperest a jogsértésben való részvételének fő időszaka során, vagyis 2002. február 21. és 2005. április 28. között az ekkor tartott tizenhárom technikai találkozóból tizenegy esetben MO. képviselte. A felperes elismeri, hogy tíz technikai találkozón jelen volt, azonban vitatja, hogy a 2003. február 27-én és 28-án Münchenben tartott találkozón részt vett volna.

103 Nem vitatott tehát, hogy a felperes a 2002. február 21. és 2005. április 28. között tartott tizenhárom technikai találkozóból tízen részt vett.

104 Márpedig a fenti 69. és 70. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint a vállalkozás kartellben való részvételének bizonyításához elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy e vállalkozás olyan találkozókon vett részt, amelyek során versenyellenes jellegű megállapodásokat kötöttek. Amennyiben a találkozókon való részvétel bizonyított, a szóban forgó vállalkozás feladata az arra vonatkozó valószínűsítő körülmények előterjesztése, hogy az említett találkozókon történő részvétele mögött nem volt versenyellenes szándék – úgy, hogy bizonyítja, a versenytársaival közölte, hogy a találkozókon az övéktől eltérő szándékkal vesz részt. E szabály indoka az, hogy a találkozón részt vevő valamely vállalkozás, amely nyilvánosan nem határolta el magát annak tartalmától, azt a benyomást kelti a többi résztvevőben, hogy elfogadta annak eredményét, és azt betartja.

105 A jelen ügyben ugyanakkor a felperes nem állítja, hogy nyilvánosan elhatárolódott volna a versenyellenes találkozók tartalmától.

106 Hangsúlyozni kell, hogy az olyan technikai találkozók során létrejött megállapodások, illetve összehangolt magatartások létezésére vonatkozó közvetlen bizonyítékok létezése, amelyeken a felperes részt vett, anélkül hogy elhatárolódott volna azok versenyellenes tartalmától, önmagában elegendő annak alátámasztásához, hogy a felperes felelősséggel tartozik az EK 81. cikk megsértéséért.

107 Márpedig a jelen ügyben a Bizottság a bizonyítékok olyan együttesével rendelkezik, amely azt bizonyítja, hogy árrögzítésre irányuló megállapodásokra vagy összehangolt magatartásokra, valamint a paraffinviaszokkal kapcsolatos érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére került sor azon technikai találkozók során, amelyeken a felperes jelen volt.

– A felperesnek a paraffinviaszok árainak rögzítésére irányuló megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban való részvételhez fűződő érdekének állítólagos hiányáról

108 A felperes arra hivatkozik, hogy a kartellben való részvételhez nem fűződött semmilyen érdeke. Azáltal, hogy a paraffinviaszoknak kizárólag az olaszországi piacán tevékenykedik, amelyet a belföldi termelést lényegesen meghaladó kereslet jellemez, a felperesnek mindig sikerült a teljes termelését elhelyeznie az említett piacon. Ezenkívül a felperes termelésének 60–70%-át kitevő része a legfontosabb ügyfelei, vagyis a SIMP viszonteladó és a SER feldolgozó felé irányult, amelyek közül az előbbivel 2004. január 1-je óta, az utóbbival pedig 2005. január 1-je óta olyan szerződések rendezik az üzleti kapcsolatokat, amelyek „az ICIS-LOR hivatalos tájékoztatóiban közölt jegyzési árfolyamhoz kapcsolódó [olyan] árképletekről” rendelkeznek, amelyek közvetlenül vagy közvetetten a paraffinviaszok „Chinese Origin CIF NWE” átlagárain (a Kínából származó termékek CAF NWE árain) alapulnak.

109 Ezért a felperesnek nem fűződött semmilyen érdeke ahhoz, hogy részt vegyen az egyéb európai termelőkkel folytatott összejátszásban, mivel nem származhatott volna semmilyen előnye az árak olyan magas szinten történő közös rögzítéséből, amelyet a gyakorlatban nem tudott volna érvényesíteni. Az Eni legnagyobb üzleti problémája az alacsony költségű kínai importáruk Olaszországba történő beszivárgásával függött össze, amin a kartell semmilyen módon nem tudott volna segíteni.

110 Ezenkívül az Eninek nem fűződött érdeke ahhoz, hogy a kartell tagjainak nemzeti piacain általános áremelésre irányuló összejátszásban vegyen részt, mivel nem rendelkezett kapacitással arra, hogy a többi tagállamba exportáljon. Hasonlóképp, a versenytárs termelőknek nem volt szükségük arra, hogy az olaszországi eladási áraik emelésének rögzítése érdekében megállapodjanak az Enivel, mivel az olasz piac a külföldről származó paraffinviaszokra szorult.

111 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a jogsértés fennállása szempontjából lényegtelen, hogy a megállapodás megkötése vagy az összehangolt magatartás tanúsítása az érintett vállalkozások üzleti érdekében állt-e, vagy sem. A felperes részéről az ilyen érv nem vezetheti a Törvényszéket arra, hogy a Bizottsággal szemben szigorúbb követelményeket támasszon az előterjesztendő bizonyítékokkal kapcsolatban. Ha ugyanis a Bizottság sikeresen összegyűjtötte az okirati bizonyítékokat az állítólagos jogsértés alátámasztására, továbbá ha e bizonyítékok elegendőnek tűnnek a versenyellenes megállapodás fennállásának bizonyítására, nem szükséges megvizsgálni azt a kérdést, hogy a jogsértéssel vádolt vállalkozásnak üzleti érdekében állt-e a hivatkozott megállapodás (lásd ebben az értelemben a fenti 69. pontban hivatkozott Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 44–46. pontját).

112 Ezenkívül a felperes érvét teljesen hiteltelenné teszi az, hogy több mint három éven át rendszeresen részt vett olyan technikai találkozókon, amelyek versenyellenes tartalmát a kartellben részt vevő négy vállalkozás egymástól függetlenül is elismerte. A felperes nem magyarázza meg, hogy egy ésszerűen gondolkodó gazdasági szereplőt hogyan lehetett rávenni arra, hogy jogellenes magatartásokban vegyen részt, ezáltal pedig jelentős bírság kiszabásának kockázatát vállalja úgy, hogy közben nincs kilátása a szóban forgó megállapodásokból származó előnyökre.

113 Ráadásul a felperes azon okfejtését, amelyben arra hivatkozik, hogy a kartellben való részvételhez nem fűződött érdeke, közvetlenül cáfolja a 2002. február 21-i és 22-i technikai találkozóra vonatkozó, a fenti 92. pontban hivatkozott feljegyzése, amelyből kitűnik, hogy a felperes a szóban forgó technikai találkozón folytatott megbeszélések alapján arra számított, hogy az árak „felülvizsgálatának” köszönhetően növelni tudja a bevételeit.

114 Ezért ezt az érvet el kell utasítani.

– A felperes által nyújtott alternatív magyarázatról

115 A felperes azt állítja, hogy a technikai találkozókon való részvételét kizárólag az a stratégiai döntése indokolta, hogy az EWF-fel való kapcsolatok újrafelvétele révén kikerüljön a nemzetközi elszigeteltségéből, és kapcsolatokat létesítsen a legfontosabb európai gazdasági szereplőkkel, továbbá az, hogy érdeklődést tanúsított a technikai jellegű, különösen a paraffintermékekre vonatkozó kérdések iránt.

116 Hangsúlyozni kell, hogy a fenti 41. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint, amikor a Bizottság okirati bizonyítékokra támaszkodott, az érintett vállalkozások feladata, hogy ne csak a Bizottság elméletének hihető alternatíváját mutassák be, hanem hivatkozzanak a megtámadott határozatban a jogsértés létezésének alátámasztására előterjesztett bizonyítékok elégtelen voltára is.

117 Márpedig a felperes nem terjeszt elő semmilyen érvelést, amely a vállalkozások azon nyilatkozatai, valamint a kifogásolt tényállás megvalósulásának idejéből származó, a Bizottság által összegyűjtött, kézzel írott azon feljegyzések pontosságát és relevanciáját vitatná, amelyekre a Bizottság az Eninek a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban való részvételével kapcsolatos következtetését alapította.

118 Ezért az az egyszerű állítás, amely szerint a felperes technikai találkozókon való részvételét kizárólag az indokolta, hogy nemzetközi kapcsolatokat kívánt létesíteni és követni kívánta a technikai jellegű megbeszéléseket, nem bizonyíthatja a megtámadott határozat jogellenességét.

119 Másfelől a felperes semmilyen magyarázatot nem ad arra, hogy a képviselője miért nem távozott a technikai találkozókról akkor, amikor a technikai jellegű megbeszéléseket követően versenyellenes tartalmú kérdésekre tértek át.

120 Ezenkívül az Eninek a 2002. február 21-i és 22-i technikai találkozóra vonatkozó feljegyzése (lásd a fenti 92. és azt követő pontokat, valamint a fenti 113. pontot) ésszerű kétely nélkül azt jelzi, hogy az Eni a bevételeinek növelése érdekében történő árfelülvizsgálat során figyelembe vette az említett technikai találkozó versenyellenes tartalmát. E körülmény önmagában is cáfolja azt az állítást, amely szerint az Eni jelenlétének egyetlen oka az volt, hogy érdekelték őt a paraffinviaszokra vonatkozó technikai jellegű megbeszélések.

121 Ennélfogva a felperes ezen érvét el kell utasítani.

– Az akarategyezség állítólagos hiányáról

122 A felperes azt állítja, hogy a kartell többi tagjával való akarategyezség hiányában nem lehet őt felelősségre vonni az árak rögzítésére irányuló megállapodásért.

123 A felperes képviselője, MO. tökéletesen tisztában volt azzal, hogy az Eni képtelen volt az árait a kartell többi résztvevője által kívánt módon emelni, aminek oka a kínai termékek által gyakorolt versenynyomás, valamint az volt, hogy a felperes eladásainak 60–70%-a két olyan vevő (a SIMP és a SER) felé irányult, amelyek tekintetében az árakat az *ICIS-LOR* tájékoztatóiban közzétett nemzetközi jegyzésekre hivatkozva határozták meg. Az emeléseket azon néhány végső fogyasztóval szemben sem lehetett volna érvényesíteni, amelyeknek az Eni közvetlenül szállított, mivel ezek az ügyfelek a SIMP-től is beszerezhették a szükségleteiket.

124 E tekintetben először is hangsúlyozni kell, hogy a Shell 2006. június 14-i nyilatkozata szerint a kínai termelők által gyakorolt versenynyomás a kartell valamennyi résztvevőjét aggodalommal töltötte el, a minimumárak rögzítésének, valamint a kismértékű áremeléseknek pedig e nyomás ellensúlyozása volt az egyik oka. Ezért e nyomás nem egyedül a felperest érintő aggodalom volt, ami a közös akarat létrejöttének akadályát képezte volna, hanem inkább olyan piaci fejlemény, amely az összes résztvevőt érintette, és amely elősegíthette a közeledésüket.

125 Ezenkívül a felperes – állításai szerint – az olaszországi eladásoknak csak 60–65%-át fedte le, ideértve az általa gyártott, majd a SIMP vagy a SER által továbbértékesített vagy feldolgozott paraffinviaszokat is. A felperes saját adatai szerint 2002 és 2004 között az Olaszországban eladott paraffinviaszok 18–33%-a az Unió más tagállamaiban letelepedett termelőktől származott. Másfelől az Eni által a SIMP-en és a SER-en kívüli egyéb olasz ügyfelek részére teljesített közvetlen eladások szintén jelentősek voltak, az olasz piac 20 vagy 22%-ának feleltek meg.

126 Ezért az olasz végső fogyasztók részére teljesített közvetlen eladásokat illetően a felperes nem csupán a SIMP-pel, a SER-rel vagy a kínai termelőkkel állt versenyben, hanem az Unióban letelepedett egyéb termelőkkel is. Márpedig a jelentős európai termelőknek majdnem mindegyike részt vett a kartellben. Mint azt ugyanis a Bizottság a megtámadott határozat (67) és (68) preambulumbekezdésében megállapítja, a kartell tagjai a paraffinviaszok EGT-beli piacának nagyjából 75%-ával rendelkeztek, míg a piac fennmaradó részét nagymértékben lefedte a Kínából származó behozatal.

127 Meg kell állapítani azt is, hogy a tárgyaláson az Eni azt állította, hogy a kartell keretében nem vett részt a földrajzi piacok felosztásában, mivel a „többi európai termelő” Olaszországban is értékesített. Ezáltal az Eni közvetetten elismerte, hogy a kartell többi tagja eladásokat teljesített Olaszországban. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a kartell tagjai uralták az EGT-beli termelést, továbbá hogy az Olaszországban eladott paraffinviaszok 18–33%-a az európai termelőktől származott.

128 Az Eninek legalábbis számítania kellett arra, hogy a paraffinviaszok iránt Olaszországban fennálló azon keresletet, amelyet ő maga nem tudott kielégíteni, a kartell többi tagja kielégíti, vagyis versenyviszony állt fenn közte és a kartell többi tagja között. Ráadásul világos, hogy az összesített piaci részesedéseik nagysága miatt és összehangolt magatartásuk révén a kartell tagjai meghatározó befolyással rendelkeztek a paraffinviaszok EGT-beli árszintje felett. E körülmények között a felperes nem tagadhatja megalapozottan azokat a lehetséges előnyöket, amelyekre a kartellben való részvétel folytán számíthatott.

129 Hasonlóképp nem lehet helyt adni a SIMP-től származó versenynyomást illetően a felperes által kifejtett álláspontnak. Mivel a kartell a paraffinviaszok EGT-beli eladásainak 75%-át és a termelés igen nagy többségét lefedte, a paraffinviaszok EGT-beli árainak a kartell következtében történő általános emelése érinthette azokat az árakat, amelyek ellenében a SIMP e viaszokat a felperesen kívüli egyéb termelőktől beszerezhette, ami pedig ezt követően érinthette a SIMP által az ügyfeleivel szemben felszámított árakat. Ezért a felperes logikusan számíthatott arra, hogy a paraffinviaszok árszintjének a kartell következtében történő általános emelése előnyös lehet számára.

130 Végül meg kell állapítani, hogy a felperes által a SIMP-pel szemben felszámított áraknak a „Chinese Origin CIF NWE” paraffinviaszok átlagárain alapuló jegyzések alapján történő indexálása csak 2004. január 1-jén kezdődött. Ezenkívül a felperes által a SER-rel szemben felszámított áraknak „a legjobb forgalmazó által alkalmazott legjobb ár” alapján történő indexálása 2005. január 1-jén kezdődött. Ebből következik, hogy a felperes nagyon eltúlozza a SIMP-pel és a SER-rel kötött megállapodásaiból eredő üzleti kötöttségeket. E kötöttségek ugyanis a felperes jogsértésben való részvételének csak az utolsó hónapjaiban, 2005. január 1-je és április 28. között voltak egyszerre jelen. Ráadásul, mivel a kartell a paraffinviaszok EGT-beli termelésének igen nagy többségét, az eladásoknak pedig 75%-át lefedte, hihetőnek tűnik az a feltételezés, hogy a kartell hatással volt az árak általános szintjére (ezen belül a „legjobb ajánlatokra”), ennek következtében pedig a felperes által felszámított, a fent említett indexálásból eredő árakra is.

131 Ezért a felperes érvei nem győzhetik meg a Törvényszéket.

132 Másodszor, és mindenesetre, emlékeztetni kell arra, hogy a kartellben való részvételhez fűződő érdek hiányára vonatkozó érvek – ideértve azokat is, amelyek szerint a felperes nem is akart jogellenes megállapodásokat kötni, tekintettel arra, hogy a gyakorlatban állítólag nem volt képes azoknak megfelelően eljárni – nem indokolhatják, hogy a Törvényszék bizonyítékokat követeljen a Bizottságtól azon kívül, ami a fenti 30–50., 69. és 70. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint elegendő a kartellben való részvétel alátámasztásához. Márpedig a jelen ügyben látható, hogy a Bizottság elegendő bizonyítékot gyűjtött össze azon következtetésének alátámasztása érdekében, hogy a felperes a 2002. február 21-től 2005. április 28-ig terjedő időszakban részt vett a jogsértés első ágában, különösen pedig a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban.

133 Hasonlóképp emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 27. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint az EK 81. cikket sértő megállapodás létrejöttének alátámasztásához elegendő, ha akarategyezség áll fenn a versenykorlátozásnak magát az elvét illetően, még akkor is, ha a tervezett korlátozás konkrét elemei még megbeszélések tárgyát képezik. Ezért nem relevánsak a felperes arra alapított érvei, hogy a technikai találkozók során elhatározott áremeléseket állítólag képtelen volt végrehajtani, mivel az árak rögzítésének vagy egymáshoz igazításának, sőt az árszintek feletti mesterséges befolyás gyakorlásának magát az elvét illető akarategyezség elegendő annak megállapításához, hogy a résztvevők között a hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében vett akarategyezség állt fenn. Márpedig a felperes nem ad

elő semmilyen konkrét érvet a Sasol, a Repsol és a Shell azon nyilatkozatainak cáfolata érdekében, amelyek szerint a technikai találkozók célja az árak rögzítése volt. Márpedig a felperes semmilyen konkrét érvet nem ad elő a Sasol, a Repsol és a Shell nyilatkozatainak megcáfolása érdekében, amelyek szerint a technikai találkozók célja az árak rögzítése volt.

134 Ezért el kell utasítani a felperes arra alapított érvét, hogy nem is akart a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló megállapodásokat kötni.

– Az összehangolt magatartásban való részvétel állítólagos hiányáról

135 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság nem tudta érvényesen alátámasztani, hogy a felperes a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló összehangolt magatartásban vett részt.

136 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottságnak a kartellben részt vevő vállalkozások olyan nyilatkozataiból és kézzel írott olyan feljegyzésekből álló közvetlen bizonyítékok állnak rendelkezésére, amelyekből kitűnik, hogy azokon a technikai találkozókon, amelyeken a felperes jelen volt, a paraffinviaszok árainak rögzítésére vonatkozó megállapodások, illetve összehangolt magatartások jöttek létre.

137 Ezenkívül e bizonyítékokból kitűnik, hogy a technikai találkozók során több mint tizenkét éven át – ideértve az Eni részvételének időszakát is – a résztvevők rendszeresen információkat cseréltek az áraikról és a tervezett emelésekről. A felperes e tevékenységeket illetően nem adott olyan koherens magyarázatot, amely megkérdőjelezhetné a Bizottság állítását, amely szerint e magatartások célja különösen az árrögzítés volt. Ellenkezőleg, azon hosszú időtartam, amely alatt rendszeresen tartottak találkozókat, önmagában arra utaló valószínűsítő körülménynek minősül, hogy a résztvevők célja azt volt, hogy harmonizálják árpolitikájukat úgy, hogy a piaci kockázatokat tudatosan helyettesítik az egymás közötti együttműködéssel.

138 Másodszor, a felperes ugyanakkor úgy véli, hogy a kifogásközlésre adott válaszában bizonyítékkal szolgált arra, hogy az árakkal kapcsolatos stratégiái függetlenek voltak a technikai találkozók során hozott döntésektől. Ezért a Bizottság a megtámadott határozat (298) preambulumbekezdésében nem állíthatta megalapozottan, hogy „az Eni figyelembe vette a versenytársai piaci magatartására vonatkozóan beszerzett információkat, továbbá a saját magatartását ehhez igazította, és végrehajtási intézkedéseket tett”.

139 E tekintetben a felperes táblázatot csatol a „133” paraffinért a SIMP-pel szemben felszámított eladási árainak 2002 és 2005 közötti alakulásáról. A felperes e táblázatból azt vezeti le, hogy nincs semmilyen összhang a technikai találkozók során rögzített árak és az általa végrehajtott árváltoztatások között, továbbá hogy az árainak a 2002. január 1-jei 542 euróról a 2005. április 1-jei 588 euróra történő megemelése alacsonyabb az inflációnál, és nem lehet az árak rögzítésére irányuló összejátszás végrehajtásának eredménye. Ráadásul 2004. január 1-jétől a SIMP-pel szemben felszámított eladási árait „a »Chinese Origin CIF NWE« paraffin havi átlagos jegyzéseinek az *ICIS-LOR* előző havi tájékoztatóiban közölt átlagára” hivatkozással határozta meg. Ezt követően a SER részére történő eladások során is ugyanilyen módszert alkalmazott. Ezért az állítólagos összehangolt magatartás nem érinthette a termelésének azon abszolút túlsúlyban lévő (60 és 70% közötti) hányadát, amely a SIMP-pel és a SER-rel kötött megállapodások tárgyát képezte.

140 Egyrészt meg kell jegyezni, hogy a felperes által szolgáltatott táblázat nagyon szelektív módon mutatja be az árainak alakulását. E táblázat ugyanis csak a „133” paraffinra, vagyis az Eni által forgalmazott számos paraffinviasz-típus közül csak az egyikre vonatkozó információkat tartalmazza. Ráadásul a SIMP-pel, vagyis egy olyan társasággal szemben felszámított árakról van szó, amely még a felperes szerint is jelentős vásárlóerővel rendelkezett, vagyis képes volt kedvezőbb vételi feltételeket kialkudni az

Enivel. A táblázat nem tartalmaz semmilyen adatot azon árak alakulásával kapcsolatban, amelyeket az Eni a végső fogyasztókkal szemben számított fel, akik logikusan a leginkább ki vannak téve a kartellből eredő ármanipulációknak.

141 Másrészt a felperes nem állíthatja megalapozottan a Bizottsággal szemben, hogy nincs összefüggés a technikai találkozókon rendelkezésre álló információk és a keresetlevélben foglalt táblázat között.

142 A fent hivatkozott több nyilatkozatból ugyanis kitűnik, hogy a technikai találkozókon elhatározott áremeléseket általában nem lehetett teljes mértékben alkalmazni az ügyfelekkel szemben. A Shell úgy nyilatkozott, hogy a megegyezés szerinti emelések körülbelül kétharmadát lehetett végrehajtani. Ezenkívül az ügy irataiban több információ is van arra vonatkozóan, hogy a résztvevők gyakran egyáltalán nem tudták végrehajtani a megegyezés szerinti emelést.

143 Mindenesetre emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 42. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint a kartellekre vonatkozó bizonyítékok rendszerint töredékesek és szórványosak. Így, mivel a Bizottság nem rendelkezett az egyes technikai találkozókon folytatott megbeszélések tartalmára vonatkozó részletes bizonyítékokkal, a felperes semmilyen hatékony érvet nem hozhat fel arra hivatkozva, hogy állítólag nem állt fenn összefüggés a SIMP-pel szemben a „133” paraffinviaszért felszámított eladási árainak alakulása és azon technikai találkozók részleges tartalma között, amelyeket a Bizottság rekonstruálni tudott, annál is kevésbé, mivel a különböző paraffinviasz-termékek árai jelentősen eltértek, és az ügyfelek logikusan megpróbáltak az emeléseknek ellenállni.

144 Harmadrészt, az ítélkezési gyakorlat szerint az a tény, hogy a vállalkozások ténylegesen bejelentették az elhatározott áremeléseket, és hogy az így bejelentett árak az egyedi ügyletek árai meghatározásának alapjául szolgáltak, önmagában elegendő annak megállapításához, hogy az árakra vonatkozó összejátszás mind céljában, mind hatásában súlyosan korlátozta a versenyt (a Törvényszék T-308/94. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-925. o.] 194. pontja). Ilyen esetben a Bizottság nem köteles a felek azon érvelését részleteiben megvizsgálni, amelynek célja annak alátámasztása, hogy a kérdéses megállapodásoknak – azon túlmenően, mint ami a verseny rendes körülményei mellett megfigyelhető – nem volt áremelő hatása, és nem köteles azt pontról pontra megválaszolni (a fenti 50. pontban hivatkozott Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 451. pontja).

145 Márpedig, amint a jelen jogalap keretében előterjesztett bizonyítékok vizsgálatából kitűnik, a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította, hogy a jelen ügyben az összejátszásra irányuló magatartások a paraffinviaszok árainak rögzítésére vonatkoztak, és hogy azon találkozók eredményét, amelyeken az áremeléseket megvitatták vagy megállapították, gyakran úgy vitték át a gyakorlatba, hogy az ügyfelekkel szemben törölték az árakat, és bejelentették az emeléseket, továbbá az egyedi ügyletek során az így bejelentett árak szolgáltak az árak rögzítésének alapjául. Ugyanígy azt, amikor a piaci feltételekre tekintettel a kartell résztvevői megegyeztek az árak fenntartásában, szintén úgy kell tekinteni, hogy a jelen ügyben szóban forgó egységes, összetett és folyamatos jogsértés részét képezte.

146 A fentiekből következik, hogy a „133” paraffinviaszért a SIMP-pel szemben felszámított eladási árak 2002 és 2005 közötti alakulásával kapcsolatos táblázatnak, valamint a felperes által ezzel összefüggésben előadott érveknek nincs jelentősége.

147 Az eddigiekre tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság helyesen támasztotta alá, hogy az Eni a paraffinviaszok árainak rögzítésére irányuló megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban vett részt, a második jogalap első részét pedig el kell utasítani.

Arról, hogy az Eni nem információcsere céljából vett részt a megállapodásban, illetve az összehangolt magatartásban

148 A felperes vitatja, hogy a technikai találkozók során kicserélt információk stratégiai jellegűek vagy versenyszempontúak lettek volna számára. Ezért – a Bizottság állításával ellentétben – ezeket az információkat nem vette figyelembe, az üzleti magatartását pedig a kicserélt információktól függetlenül határozta meg. Mindazonáltal a felperes a többi résztvevőnek nem adott át érzékeny információkat.

149 E tekintetben a Törvényszék már kimondta, hogy abban az esetben, ha a versenytársak olyan találkozókon vettek részt, amelyek során többek között a piacon érvényesíteni kívánt árakra vonatkozó információcserét folytattak, valamely vállalkozás a versenyellenes találkozókon való részvételével nem csupán azt a célt követte, hogy előre kiküszöbölje a versenytársai jövőbeli magatartására vonatkozó bizonytalanságot, hanem a piacon általa követni kívánt politika meghatározása során szükségképpen – közvetlenül vagy közvetetten – figyelembe kellett vennie az e találkozókon kapott információkat (a Törvényszék T-1/89. sz. Rhône-Poulenc kontra Bizottság ügyben 1991. október 24-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-867. o.] 122. és 123. pontja, valamint a T-52/03. sz., Knauf Gips kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 276. pontja, amelyet nem helyezett hatályon kívül a Bíróság).

150 Hasonlóképp, az ítélkezési gyakorlat szerint az érintett gazdasági szereplők által előterjesztendő ellenkező bizonyíték hiányában vélelmezni kell, hogy az összehangolásban részt vevő és a piacon továbbra is tevékeny vállalkozások figyelembe veszik a versenytársaikkal cserélt információkat piaci magatartásuk meghatározásakor. Még inkább így van ez akkor, ha az összehangolás rendszeres alapon és hosszú időszakon keresztül valósul meg (a fenti 28. pontban hivatkozott Hüls kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 162. pontja).

151 Ennélfogva a jelen érvet el kell utasítani.

152 Ezenkívül a felperes kiemeli a paraffinviaszok ágazatára általában jellemző magas fokú átláthatóságot. A különböző európai országokban alkalmazott átlagárakat rendszeresen közzétették az *ICIS-LOR* tájékoztatójában. Így a felperesnek állítása szerint nem fűződött érdeke ahhoz, hogy a technikai találkozók során közölt információkat figyelembe vegye.

153 Meg kell állapítani, hogy az *ICIS-LOR* 2002. január 30-i, a keresetlevélhez mellékelt tájékoztatója a paraffinviaszok bizonyos típusait illetően az átlagáraknak az árak 2002. januári alakulásával kapcsolatos piaci információkon alapuló listáit, valamint az árak jövőbeli alakulására vonatkozó néhány homályos előrejelzést tartalmaz, ennek során pedig a tájékoztató szerkesztője a „híresztelés” kifejezést használja.

154 Meg kell jegyezni, hogy a technikai találkozók során a résztvevők a jövőben általuk végrehajtani szándékozott áremeléseket gyakran termelőről termelőre lebontva, nem pedig csupán az iparág átlagára vonatkozóan közölték. Ráadásul, mint az a Bizottság által összegyűjtött bizonyítékokból kitűnik, a résztvevők arról is tájékoztatták egymást, hogy az új árakat mely időpontban szándékoznak bejelenteni az ügyfeleknek. Ezért a technikai találkozók során megosztott információk összehasonlíthatatlanul részletesebbek voltak, továbbá a jövőre, nem pedig a múltra irányultak.

155 Következésképpen a felperes által mellékelt dokumentum nem bizonyíthatja a technikai találkozók során a résztvevők által az árakra vonatkozóan kicserélt információk haszontalanságát, de még csak az ilyen információcserék megengedhetőségét sem, továbbá e dokumentum nem alkalmas azon vélelem megdöntésére, amely szerint a felperes figyelembe vette a technikai találkozók során az árakra vonatkozóan közölt információkat.

156 Ennélfogva a jelen érvet is el kell utasítani.

157 Mindazonáltal emlékeztetni kell arra, hogy a jogsértésnek a felperessel szemben megállapított fő ága „az árak rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban” állt. Márpedig a felperesnek az árak rögzítésére irányuló megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban való részvétele a jelen jogalap első részének elemzése keretében teljes körűen bizonyítást nyert. E körülmény már önmagában indokolttá tette a szóban forgó jogsértés „nagyon súlyosnak” minősítését, ezáltal pedig a kiszabott bírságot. Ráadásul e magatartások érzékeny – vagyis a paraffinviaszok áraira vonatkozó – kereskedelmi információk cseréjét is magukban foglalták. Ezért a jelen rész keretében előadott érvek nem vonhatják kétségbe a megtámadott határozat jogszerűségét.

158 Az eddigiekre tekintettel helyben kell hagyni a Bizottság azon megállapítását, amely szerint a felperes 2002. február 21. és 2005. április 28. között részt vett a jogsértés fő ágában, ezáltal pedig a második jogalapot el kell utasítani.

2. *A felperessel szemben kiszabott bírság összegének számítására tekintettel felhozott jogalapokról*

159 A jogalapjainak második csoportjában a felperes olyan kifogásokat és érveket ad elő, amelyek mind a vele szemben kiszabott bírság összege számításának jogszerűségét, mind pedig az említett bírság arányosságát kétségbe vonják. Így az említett kifogások és érvek a legtöbb esetben – egyértelmű elkülönítés nélkül – a megtámadott határozatnak mind a részleges megsemmisítésére, mind pedig arra irányulnak, hogy a Törvényszék a korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása keretében változtassa meg e határozatot.

160 Az ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság által elfogadott határozatok jogszerűségének vizsgálatát kiegészíti a korlátlan felülvizsgálati jogkör, amelyet az EK 229. cikknek megfelelően az 1/2003 rendelet 31. cikke ruházott az uniós bíróságra. E jogkör felruházza a bíróságot arra, hogy a szankció jogszerűségének egyszerű felülvizsgálatán túl a Bizottság értékelését a sajátjával helyettesítse, és következésképpen a kiszabott bírságot vagy kényszerítő bírság összegét törölje, csökkentse vagy növelje. A Szerződésekben előírt felülvizsgálat az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében szereplő hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozó követelményeknek megfelelően tehát magában foglalja, hogy az uniós bíróság mind jogi, mind pedig ténybeli szempontból felülvizsgálatot gyakorol, és jogosult a bizonyítékokat értékelni, a megtámadott határozatot megsemmisíteni és a bírságok összegét módosítani (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletének [EBHT 2007., I-1331. o.] 60–62. pontját, valamint a Törvényszék T-368/00. sz., General Motors Nederland és Opel Nederland kontra Bizottság ügyben 2003. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4491. o.] 181. pontját).

161 A Törvényszék feladata tehát, hogy korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva határozata meghozatalának időpontjában értékelje, hogy a felperesre olyan bírságot szabtak-e ki, amelynek összege megfelelően tükrözi a szóban forgó jogsértés súlyát és időtartamát, így az említett bírságok az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében foglalt kritériumokkal arányos jelleget öltenek (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-156/94. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-645. o.] 584–586. pontját, valamint a T-220/00. sz., Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2473. o.] 93. pontját.

162 Hangsúlyozni kell azonban, hogy a korlátlan felülvizsgálati jogkör gyakorlása nem egyezik meg a hivatalból való felülvizsgálattal, és emlékeztetni kell arra, hogy az uniós bíróságok előtti eljárás kontradiktórius.

A jogsértés súlya címén alkalmazott együttható és a „belépési díjnak” nevezett kiegészítő összeg 17%-ban történő téves megállapítására alapított harmadik jogalapról

163 A megtámadott határozatban a Bizottság „A súlyra vonatkozó következtetés” cím alatt többek között a következőket állapította meg:

„[…]

(651)
A földrajzi kiterjedést illetően a jogsértés az egész EGT- lefedte, figyelembe véve, hogy a szóban forgó vállalkozások az EGT valamennyi országában értékesítettek [paraffinviaszokat] […]

(653)
A jelen ügy sajátos körülményeire tekintettel, a fentebb megvitatott, a jogsértés jellegére és földrajzi kiterjedésére vonatkozó kritériumokra figyelemmel az Eni és az H&R/Tudapetrol esetében figyelembe veendő eladások értékének arányát 17%-ban kell megállapítani. Bizonyítást nyert, hogy az ExxonMobil, a MOL, a Repsol, az RWE, a Sasol, a Shell és a Total esetében az egységes és folyamatos jogsértést az ügyfelek és/vagy a piacok felosztása is jellemezte. A piacok felosztása és az ügyfelek elosztása jellegénél fogva a legsúlyosabb versenykorlátozások közé tartozik, mivel e magatartások bizonyos piacokon vagy bizonyos ügyfelek vonatkozásában a verseny korlátozásához vagy kizárásához vezetnek. E további súlyra tekintettel az ExxonMobil, a MOL, a Repsol, az RWE, a Sasol, a Shell és a Total esetében figyelembe veendő eladások értékének arányát 18%-ban kell megállapítani.”

164 A felperes azt kifogásolja, hogy a Bizottság 17%-ban állapította meg azt az együtthatót, amelyet a 2006. évi iránymutatás 21. pontja alapján a jogsértés súlya címén, az említett iránymutatás 25. pontja alapján pedig elrettentés címén (a „belépési díjnak” nevezett kiegészítő összeg) kell alkalmazni. Az olyan vállalkozásokkal szemben alkalmazott együttható ugyanis, amelyek a jogsértésnek nem csupán a fő ágában vettek részt, hanem a piacok és az ügyfelek felosztásából álló második ágában is, csak 18% mértékű. Az egyetlen százalékpontnyi különbség nem tükrözi arányosan a súlybeli különbséget. Ezenkívül a Bizottság megsértette az EK 81. cikket, az 1/2003/EK rendelet 23. cikkét, az egyenlő bánásmód elvét, a 2006. évi iránymutatást, valamint az indokolási kötelezettségét. Mindezek alapján a felperes azt kéri, hogy a Törvényszék az említett együtthatókat csökkentse 17% alá.

165 Az ítélkezési gyakorlat szerint az Alapjogi Charta 49. cikkének (3) bekezdéséből az következik, hogy a büntetések súlyossága nem lehet aránytalan az eljárás tárgyát képező jogsértéshez képest, az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése értelmében pedig a bírság mértékének meghatározásakor tekintetbe kell venni mind a jogsértés súlyát, mind annak időtartamát. Az arányosság elve, valamint a büntetés jogsértéshez való igazításának elve azt is megköveteli, hogy a kiszabott bírság összege a jogsértés súlyához és időtartamához képest arányos legyen (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-202/98., T-204/98. és T-207/98. sz., Tate & Lyle és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-2035. o.] 106. pontját, valamint a T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3435. o.] 226. pontját).

166 Az arányosság elve különösen azzal jár, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe vett tényezőkkel arányosan kell meghatároznia a bírság összegét, és ennek során e tényezőket koherensen és objektíven igazolható módon kell alkalmaznia (a Törvényszék fenti 165. pontban hivatkozott Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 226–228. pontja, valamint a T-446/05. sz., Amann & Söhne és Cousin Filterie kontra Bizottság ügyben 2010. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-1255. o.] 171. pontja).

167 Ezenkívül a bírság összegének meghatározása során figyelembe kell venni az olyan objektív tényezőket, mint a versenyellenes magatartások tartalma és időtartama, számuk és intenzitásuk, az érintett piac terjedelme és a gazdasági közrendet ért kár. Az elemzésnek figyelembe kell vennie a felelős

vállalkozások egymáshoz viszonyított jelentőségét és piaci részesedését, valamint az esetleges visszaesést is. Az átláthatóság érdekében a Bizottság elfogadta a 2006. évi iránymutatást, amelyben megjelöli, milyen címen veszi majd figyelembe a jogsértés adott körülményeit és a bírság összegére tekintettel ezekből levonható következtetéseket (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-386/10. P. sz., Chalkor kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-13085. o.] 57–59. pontját).

168 Először is, a jelen ügyet illetően meg kell állapítani, hogy – mint az a 2006. évi iránymutatás 23. pontjában is szerepel – az árak rögzítésére irányuló, a jelen ügyben a jogsértés fő ágának részét képező megállapodások és összehangolt magatartások természetüknél fogva a legsúlyosabb versenykorlátozások közé számítanak. Ezért az említett iránymutatás 21. és 23. pontja szerint a jogsértés súlyát tükröző együtthatót a 0 és 30% közötti skála felső tartományában kell meghatározni. Ráadásul a jelen ügyben az árak rögzítésére irányuló megállapodások és összehangolt magatartások az EGT valamennyi országát érintették, ami a 2006. évi iránymutatás 22. pontja alapján szintén releváns (a határozat (651) és (653) preambulumbekezdése).

169 E körülményekre tekintettel a Bizottság nem sértette meg sem az EK 81. cikket, sem az 1/2003 rendelet 23. cikkét, sem pedig a 2006. évi iránymutatást, amikor a jogsértés fő ága vonatkozásában a jogsértés súlya címén 17%-os együtthatót alkalmazott, amely fő ág a paraffinviaszokat illetően „az árak rögzítésére, [valamint] érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban” állt. Ugyanez a helyzet a 2006. évi iránymutatás 25. pontja alapján elrettentés címén hozzáadandó összeg, vagyis az úgynevezett „belépési díj” meghatározását illetően. Ráadásul a Bizottság megjelölte a jogsértés súlya címén figyelembe vett releváns körülmények és az alkalmazott együttható közötti kapcsolatokat, vagyis eleget tett az indokolási kötelezettségének.

170 Hozzá kell tenni, hogy a szóban forgó együttható 17%-ban történő meghatározása a fenti 167. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatban kialakított mérlegelési kritériumokra tekintettel is indokolt. Ezért a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy az említett együttható a felperes által elkövetett jogsértés súlyával arányos, más szavakkal, megfelelően tükrözi a jogsértés súlyát.

171 Másodszor, meg kell vizsgálni a felperes azon érveit, amelyek szerint az egyrészt a jogsértés fő ága tekintetében meghatározott együtthatók, másrészt pedig az első és a második ág tekintetében összesen meghatározott együtthatók közötti egyetlen százalékpontnyi különbség nem tükrözi az ügyfelek és a piacok felosztásában való részvétel hozzáadódásában megnyilvánuló súlybeli különbséget.

172 A felperes azt állítja, hogy a 2006. évi iránymutatás szerint a piacok és az ügyfelek felosztása is a legsúlyosabb versenykorlátozások közé számít, vagyis aránytalan, ha a Bizottság a súly és a „belépési díj” címén az eladások értékének csupán 1%-át veszi figyelembe, miközben a jogsértés fő ága tekintetében alkalmazott ezen együtthatók 17%-osak voltak.

173 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy – mint az a megtámadott határozat (240) és (248) preambulumbekezdéséből kitűnik – a piacok, illetve az ügyfélkör felosztására irányuló megállapodások a technikai találkozók során szórványosak voltak a paraffinviaszok árainak rögzítésére irányuló megállapodásokhoz vagy összehangolt magatartásokhoz képest. Ráadásul a kartellben szintén részt vevő vállalkozások egymástól független nyilatkozatai szerint (lásd a fenti 82–84. pontot), a résztvevők által felszámított árak szintjével kapcsolatos megbeszélés mindig részét képezte a technikai találkozóknak, amelyek általában az árak rögzítésére vonatkoztak.

174 Ezenkívül a megtámadott határozat (267) preambulumbekezdése szerint az egységes és folyamatos jogsértés résztvevői által a jelen ügyben követett, jogellenes és szankcionált célkitűzés a versenynyomás azon végső cél elérése érdekében történő csökkentésében vagy megszüntetésében nyilvánult meg, hogy nagyobb nyereségeket érjenek el, végső soron pedig stabilizálják, sőt növeljék e nyereségeket. Kétségtelen, hogy a jogsértés második ága az érintett ügyfelek és piacok tekintetében súlyosíthatta e

jogsértés káros hatásait. Ugyanakkor e második ág nem olyan versenyellenes célra irányult, amely világosan elválasztható lett volna a jogsértés fő ágának körébe tartozó céltól, mivel ugyanaz a termékkör és ugyanaz a földrajzi piac volt érintett, végső soron pedig a piacok és az ügyfelek felosztása – az árrögzítésre irányuló magatartásokhoz hasonlóan – azt a célt is szolgálta, hogy a versenyviszonyok közötti szintet meghaladó mértékű árakat lehessen elérni.

175 Mindezek alapján a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy a jogsértés fő ágában részt vevő vállalkozásokkal szemben meghatározott 17%-os együtthatók nem aránytalanok az azon vállalkozásokkal szemben meghatározott együtthatókhoz képest, amelyek ezenkívül a jogsértés második ágában is részt vettek.

176 A felperes hivatkozik a Törvényszék T-61/99. sz., Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletére (EBHT 2003., II-5349. o.) is. Hangsúlyozza, hogy az említett ügyben a Bizottság – a jelen ügyhöz hasonlóan – „egy és ugyanazon, megszakítás nélküli jogsértés" fennállását állapította meg. A Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a Bizottság nem szankcionálhatja azonos módon azokat a vállalkozásokat, amelyek valójában mindkét jogsértésben részt vettek, és azokat, amelyek csak az egyikben vettek részt, megsértve ezáltal az arányosság elvét.

177 Meg kell állapítani, hogy a fenti 176. pontban hivatkozott Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 188–190. pontjában a Törvényszék a Bizottság azon megállapítását bírálta felül, amely szerint a Görögország és Olaszország között egyrészt az észak felé irányuló vasúti kompvonalakat, másrészt pedig a dél felé irányuló vasúti kompvonalakat érintő két külön kartell egyetlen jogsértést képezett. E megállapítást követően a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a Bizottság nem szankcionálhatta ugyanolyan súlyosan azokat a társaságokat, amelyeknek a vitatott határozat mindkét jogsértést betudta, mint azokat, amelyeknek – az Adriatica di Navigazionéhoz hasonlóan – csak az egyik jogsértést tudta be.

178 Márpedig a jelen ügyben a felperes nem vitatja a Bizottság azon következtetését, amely szerint az árak rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó, a paraffinviaszokat érintő megállapodások, illetve összehangolt magatartások (a jogsértés fő ága), valamint a paraffinviasz tekintetében az ügyfelek, illetve a piacok felosztása (a jogsértés második ága) ugyanazon egységes, összetett és folyamatos jogsértés részét képezik.

179 Mindazonáltal – mint az a fenti 172. pontban megállapítást nyert – az ügyfelek, illetve a piacok felosztása nem olyan versenyellenes célra irányult, amely világosan elválasztható lett volna a jogsértés fő ágának körébe tartozó céltól. A piacok és az ügyfelek felosztása – az árrögzítésre irányuló magatartásokhoz hasonlóan – általában azt a célt szolgálja, hogy a versenyviszonyok közötti szintet meghaladó mértékű árakat lehessen elérni. A szóban forgó két ág körébe tartozó megállapodások ugyanazon termékeket és földrajzi piacokat érintették, és azokat a technikai találkozókon alapuló ugyanazon mechanizmusnak köszönhetően alakították ki. Másfelől az árak rögzítését könnyebb végrehajtani, ha az ügyfeleknek a felosztásuk folytán korlátozott lehetőségük van arra, hogy más szállítókhoz forduljanak. Ezenkívül a jogsértés második ágában részt vevő valamennyi vállalkozás a jogsértés fő ágában is érintett volt, és a jogsértés mindkét ága ugyanabban az időszakban zajlott le. Így megállapítható, hogy a két ág egymást egészítette ki (lásd ebben az értelemben a fenti 166. pontban hivatkozott Amann & Söhne és Cousin Filterie kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 89–92. pontját), vagyis helyben kell hagyni a Bizottság azon következtetését, amely szerint a jelen ügy tárgyát képező jogsértés egységes volt.

180 Ezért a fenti 176. pontban hivatkozott Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben hozott ítélet ténybeli és jogi hátterével ellentétben a jelen ügyben egységes jogsértés áll fenn. Ráadásul a jogsértés második ágának nem volt a jogsértés fő ágával azonos súlya, végeredményben pedig a második ág résztvevőit a Bizottság súlyosabban szankcionálta, mint azokat, akik a jogsértésnek csak a fő ágában voltak érintettek. Így a felperes által az említett ítéletre alapított érvet el kell utasítani.

181 Harmadszor, a felperes azt állítja, hogy a jogsértésben részt vevő vállalkozások között nyilvánvaló hátrányos megkülönböztetés áll fenn. A Bizottság az EK 81. cikk két legsúlyosabb megsértését a jelen ügyben teljesen eltérően szankcionálta, az árak rögzítését illetően egy alapösszeggel és az eladások értéke 17%-ának megfelelő kiegészítő összeggel, a piacok, illetve az ügyfelek felosztását illetően pedig egy alapösszeggel és a viszonyítási alapot képező forgalom 1%-ának megfelelő, elhanyagolható kiegészítő összeggel.

182 Az ítélkezési gyakorlat szerint az egyenlő bánásmód elve csak akkor sérül, ha hasonló helyzeteket eltérő módon kezelnek, vagy eltérő helyzeteket ugyanolyan módon kezelnek, kivéve ha e bánásmód objektíve igazolt (a Bíróság 106/83. sz. Sermide-ügyben 1984. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 1984., 4209. o.] 28. pontja és a Törvényszék T-304/02. sz., Hoek Loos kontra Bizottság ügyben 2006. július 4-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-1887. o.] 96. pontja).

183 A jelen ügyben valamennyi résztvevő azonos helyzetben volt, amennyiben a Bizottság megállapította a jogsértés fő ágáért való felelősségüket. A Bizottság ezért – az egyenlő bánásmód elvét tiszteletben tartva – a jogsértés súlya címén, valamint a „belépési díj” számítása során valamennyi résztvevő tekintetében az eladások értékének 17%-át vette figyelembe.

184 Végeredményben emlékeztetni kell arra, hogy a jogsértés második ága inkább szórványos megállapodásokból állt, amelyekben kevesebb résztvevő volt érintett, és amelyeknek ennek következtében kisebb a gazdasági jelentősége. Ezenkívül a jogsértés második ága a jogsértés fő ága kiegészítőjének tekinthető. Ezért a jogsértés fő ágához képest objektíve eltérő helyzetről van szó, vagyis a Bizottság nem sértette meg az egyenlő bánásmód elvét, amikor egyrészt a jogsértés fő ága tekintetében, másrészt pedig a jogsértés elszigetelten kezelt második ága tekintetében a súly és a „belépési díj” címén nem alkalmazott azonos vagy majdnem megegyező együtthatót.

185 Következésképpen az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított kifogást is el kell utasítani.

186 Mindazonáltal a Törvényszék a korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása keretében úgy ítéli meg, hogy azon vállalkozások esetében, amelyek a jogsértésnek kizárólag a fő ágában vettek részt, az eladások értékének 17%-os arányban történő figyelembevétele megfelelően tükrözi a jogsértés súlyát, mint azt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése, valamint a fenti 165. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat megköveteli.

187 Az eddigi okfejtésekre tekintettel a harmadik jogalapot el kell utasítani.

Az arra alapított ötödik jogalapról, hogy a Bizottság tévesen nem vette figyelembe enyhítő körülményként az Eni által a kartellben betöltött elhanyagolható szerepet, valamint az árakra vonatkozó megállapodások alkalmazásának elmaradását

188 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság tévesen tagadta meg, hogy vele szemben enyhítő körülményként vegye figyelembe azt, hogy a kartellben elhanyagolható szerepet töltött be, a versenyellenes megállapodásokat pedig nem hajtotta végre. A Bizottság ezáltal megsértette az EK 81. cikket, az 1/2003 rendelet 23. cikkét, a 2006. évi iránymutatást, valamint az egyenlő bánásmód elvét és az indokolási kötelezettségét. Következésképpen a felperes azt kéri, hogy a Törvényszék a felperessel szemben kiszabott bírság összegét illetően egészben vagy részben semmisítse meg a megtámadott határozatot, a bírság összegét pedig számítsa újra.

189 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának harmadik francia bekezdése szerint a bírság alapösszege csökkenthető, ha a Bizottság enyhítő körülményeket állapít meg, így többek között akkor, amikor az érintett vállalkozás bizonyítékkal szolgál arra, hogy részvétele a jogsértésben kifejezetten csekély, és következésképpen bizonyítani tudja azt is, hogy mialatt részt vett a jogsértő megállapodásokban, a piacon versenyző magatartás tanúsításával ténylegesen elkerülte azok

végrehajtását. Ugyanezen pont szerint annak puszta ténye, hogy egy vállalkozás a jogsértésben rövidebb ideig vett részt, mint a többi vállalkozás, nem számít enyhítő körülménynek, hiszen ez a tény már az alapösszegben is tükröződik.

190 A felek egyetértenek abban, hogy a 2006. évi iránymutatás szövege és szerkezete alapján az ezen iránymutatás 29. cikkének harmadik francia bekezdése szerinti enyhítő körülmény alkalmazásához a kartellben való „kifejezetten csekély mértékű részvétel" bizonyításán kívül a „végrehajtás elkerülését" is bizonyítani kell, mivel e két körülmény két együttes feltételt képez.

191 Ezenkívül meg kell jegyezni, hogy az 1998. évi iránymutatás 3. pontjának első francia bekezdése szerint valamely vállalkozásnak a jogsértés megvalósításában betöltött „kizárólag passzív […] vagy »a vezetőt követő« szerep[e]" enyhítő körülménynek minősülhetett. A felek osztják azt a véleményt, amely szerint a 2006. évi iránymutatásban szereplő „kifejezetten csekély mértékű részvétel" fogalmát az 1998. évi iránymutatásban szereplő „kizárólag passzív szerep" fogalmával analóg módon kell értelmezni.

Az Eni kartellben betöltött passzív, illetve elhanyagolható szerepéről

– A megtámadott határozat megalapozottságáról

192 A megtámadott határozat (690) preambulumbekezdésében a Bizottság elutasította a felperes által a kartellben betöltött elhanyagolható szerepének bizonyítása érdekében előadott érveket, úgy ítélve meg, hogy mialatt az Eni részt vett a kartellben, a magatartása nem különbözött a többi tag magatartásától, kivéve a Sasolt. Ez utóbbit illetően a Bizottság a megtámadott határozat (685) és (686) preambulumbekezdése szerint arra a következtetésre jutott, hogy vezető szerepet játszott, és a vele szemben alkalamazandó alapösszeget e súlyosító körülmény címén 50%-ra emelte.

193 A felperes szerint a közigazgatási ügyiratból kitűnik, hogy a technikai találkozók során neki elhanyagolható szerepe volt. A Bizottság azonban az egyenlő bánásmód elvét megsértve ugyanúgy kezelte őt, mint az összes többi résztvevőt.

194 Az ítélkezési gyakorlat szerint, amikor valamely jogsértést több vállalkozás követ el, a bírságok összegének kiszámítása keretében meg kell vizsgálni az egyes vállalkozások részvételének relatív súlyát (a Bíróság 40/73-48/73., 50/73., 54/73-56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 1975., 1663. o.] 623. pontja), annak meghatározása érdekében, hogy figyelembe vehetők-e súlyosító vagy enyhítő körülmények (a Törvényszék T-40/06. sz., Trioplast Industrier kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 13-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-4893. o.] 105. pontja).

195 A Törvényszék az 1998. évi iránymutatás 3. cikkének első francia bekezdésével összefüggésben már azt is megállapította, hogy a passzív szerep az érintett vállalkozás által „visszafogottabb magatartás" elfogadását, azaz a versenyellenes megállapodás vagy megállapodások kidolgozásában játszott aktív részvételtől való tartózkodást feltételezi (a fenti 194. pontban hivatkozott Trioplast Industrier kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 106. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 161. pontban hivatkozott Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 167. pontját is).

196 Hasonlóképp, az ítélkezési gyakorlat szerint, a vállalkozás kartellben betöltött passzív szerepét alátámasztó tényezőként figyelembe lehet venni azt, ha a vállalkozás a kartell többi rendes tagjához képest jelentősen ritkábban vett részt a megbeszéléseken, ha később lépett arra a piacra, ahol a jogsértés történt, függetlenül attól, hogy mennyi ideig vett részt a jogsértésben, vagy ha a jogsértésben részt vevő más vállalkozás képviselője erre vonatkozóan kifejezetten nyilatkozatot tesz (a Törvényszék fenti 161. pontban hivatkozott Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 168. pontja, a T-236/01., T-239/01., T-244/01-T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra

Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 331. pontja, valamint a fenti 194. pontban hivatkozott Trioplast Industrier kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 107. pontja).

197 Először is a felperes úgy véli, hogy később lépett be a szóban forgó piacra. Az eladásai 2002-ig gyakorlatilag egyedül a SIMP és a SER társaságok ellátására korlátozódtak, amelyek a parrafinviasz- és gacstermelésének több mint 80%-át felvették. Az Eni csak 2002 után kezdett fokozatosan egyre nagyobb számú végső fogyasztónak közvetlenül szállítani.

198 E tekintetben a Bizottság a Törvényszék előtt megjegyzi, hogy az Agip már 1977 óta tevékenységet folytatott a paraffinviaszok piacán.

199 A felperes a Törvényszék által írásban feltett kérdésre adott válaszként azt állítja, hogy az Agip – amelynek a felperes lett a jogutódja – 1975-től kezdve valóban előállított paraffinviaszokat. A felperes azonban hangsúlyozza, hogy 2001-ig majdnem kizárólag a SIMP és a SER részére értékesített, anélkül hogy e termékek vonatkozásában valódi forgalmazási struktúrával rendelkezett volna.

200 Meg kell állapítani, hogy önmagában az, hogy 2002 előtt az Eni a paraffintermelésének legnagyobb részét a SIMP és a SER részére értékesítette, nem bizonyíthatja a szóban forgó piacra történő későbbi belépést, mivel a paraffinviaszok termelése és a viszonteladók vagy a feldolgozók részére történő forgalmazása is piaci jelenlétnek minősül.

201 Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy a felperes által említett, a piacra történő későbbi belépésre utaló ítéletekből álló ítélkezési gyakorlat az 1998. évi iránymutatásra vonatkozik. Márpedig ezen iránymutatás szerint a bírság összegét kevésbé befolyásolta a jogsértés időtartama, mivel a kartellben való részvétel éveinek száma csupán kiegészítő összeget képezett. Ezzel szemben a 2006. évi iránymutatás rendszerében az évek száma az eladások értéke melletti szorzótényező, vagyis a bírság összege számtanilag arányos a jogsértésben való részvétel időtartamával, eltekintve a bírság kisebb, „belépési díjnak” nevezett részétől.

202 Ezért a 2006. évi iránymutatás új rendszerében a piacra történő későbbi belépést főszabály szerint már kellően tükrözi az időtartam címén alkalmazott szorzótényező kisebb értéke.

203 A Törvényszék megítélése szerint a jelen ügyben önmagában az, hogy 2002 előtt a felperes az általa előállított paraffinviaszok nagy többségét csak két társaság részére forgalmazta, nem minősül olyan tényezőnek, amelyet – akár a felperes által említett egyéb tényezőkkel együtt – enyhítő körülménynek lehetne tekinteni.

204 Következésképpen a felperes jelen érvét el kell utasítani.

205 Másodszor az Eni azt állítja, hogy a kétoldalú találkozókban nem volt érintett, kivéve azokat az eseteket, amikor a paraffinviaszok vagy a gacs szolgáltatói közötti keresztszállítások ilyen kapcsolatfelvételeket tettek szükségessé.

206 E tekintetben fel kell idézni a megtámadott határozat (275) preambulumbekezdésének szövegét:

„[A] Bizottság úgy döntött, hogy nem folytat vizsgálatot a kétoldalú kapcsolatokat illetően, mivel az e jogsértés további elemeinek a végső eredmény nyilvánvaló elferdítése nélkül való bizonyításához szükséges erőfeszítések aránytalanok lettek volna. A Bizottság ugyanezen okból úgy döntött, hogy nem folytat vizsgálatot a többi, a technikai találkozókon kívül megvalósult kapcsolatfelvételt illetően sem. A Bizottság úgy véli továbbá, hogy megfelelően bizonyította az általa vizsgált magatartásokra vonatkozó egységes és folyamatos jogsértés fennállását.”

207 Ezért meg kell állapítani, hogy a Bizottság a kartell többi résztvevőjét illetően sem vette figyelembe a technikai találkozókon kívüli kétoldalú kapcsolatfelvételekre vonatkozó körülményeket. A kartellben való részvétel ugyanis a technikai találkozók tartalma alapján megállapítást nyert minden olyan vállalkozás esetében, amelyek e találkozókon részt vettek. Következésképpen a felperes arra vonatkozó érve, hogy a kétoldalú kapcsolatfelvételekben ő nem volt érintett, nem bizonyíthatja a kartellben való csekély mértékű részvételét.

208 Ennélfogva ezt az érvet mint hatástalant el kell utasítani.

209 Harmadszor az Eni azt állítja, hogy a versenytársainak soha nem küldött az árváltoztatásokkal kapcsolatos leveleket. A Bizottság által összegyűjtött 150 levél közül a felperes csak két esetben szerepelt címzettként, mellesleg a kartelltől független okokból, vagyis a Sasoltól történő paraffinvásárlásaival összefüggésben.

210 Egyrészt a megtámadott határozat (113) és (299) preambulumbekezdéseiből kitűnik, hogy a kartell bizonyos résztvevői eljuttatták egymásnak azokat a díjszabási leveleket, amelyeket az ügyfeleknek küldtek. A díjszabási levelek egymásnak való megküldése azonban nem közvetlenül az Eni terhére rótt versenyellenes megbeszélésekhez és megállapodásokhoz kapcsolódott, hanem csupán azok végrehajtásának ellenőrzési mechanizmusához.

211 Másrészt, a Shell a 2006. június 14-i nyilatkozatában azt állítja, hogy a MOL, az Eni és a Repsol nem küldött díjszabási leveleket az ügyfeleknek, hanem szóban közölték az áraikat. Hasonlóképp, a Total sem gyakran küldött díjszabási leveleket. Ezért az ügyfeleknek küldött díjszabási levelek hiányában a résztvevők jelentős része – vagyis kilencből három vagy négy résztvevő – már az üzleti magatartása folytán sem működhetett közre a versenytársak közötti díjszabási levélváltásban, függetlenül attól a kérdéstől, hogy szándékukban állt-e ilyen magatartáshoz igazodni. A kartellben való csekély mértékű részvétel címén e vállalkozások sem részesültek enyhítő körülményben.

212 Ezért a Bizottság nem járt el jogellenesen, amikor e körülményt nem vette figyelembe az Eni javára.

213 Következésképpen ezt az érvet el kell utasítani.

214 Negyedszer a kétoldalú megbeszélésekkel és a díjszabási levélváltásokkal kapcsolatos kérdésektől függetlenül a felperes azt állítja, hogy a technikai találkozók során tanúsított tevékenysége a többi résztvevőhöz képest csekély mértékű volt. E tekintetben a felperes utal a Sasol nyilatkozatára, amely szerint „az Eni nem volt a »Blue Saloon« nagyon aktív résztvevője”, valamint a Shell nyilatkozatára, amely szerint „a technikai találkozók során közös megegyezéssel megállapított árakat illetően S. nem tudta, hogy az Eni és a Repsol – amelyek a technikai találkozók során nagyon passzív szerepet játszottak – igazodtak-e az áremelésekhez és a meghozott döntésekhez”. Ezenkívül a felperes azt állítja, hogy ő volt az egyetlen olyan részt vevő vállalkozás, amely nem működött közre a technikai találkozók megszervezésében. A felperes szerint még a Repsol is megszervezett egy technikai találkozót.

215 E tekintetben a Törvényszék már kimondta, hogy az a tény, hogy az egy és ugyanazon kartellben részt vevő más vállalkozások esetleg aktívabbak voltak, mint az adott résztvevő, nem jelenti ugyanakkor azt, hogy ez utóbbi kizárólag passzív vagy követő szerepet töltött be. Ugyanis egyedül a teljes passzivitást lehetne számításba venni, és azt az arra hivatkozó félnek kell bizonyítania (a fenti 194. pontban hivatkozott Trioplast Industrier kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 108. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 50. pontban hivatkozott Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 611. pontját is).

216 Márpedig ilyen teljes passzivitást nem lehet abból levezetni, hogy az eljárás alá vont vállalkozás maga nem szervezett titkos versenyellenes találkozókat.

217 Ezenkívül a Shellnek a fenti 89. pontban már megvizsgált nyilatkozata a felperes által hivatkozott kétségkívül releváns körülmény. Ugyanakkor a felperes által idézett szövegrész önmagában nem lehet elegendő annak alátámasztásához, hogy a felperes kartellben való részvétele kifejezetten csekély volt.

218 A Shell kétségkívül hivatkozik az Eni és a Repsol által a technikai találkozókon betöltött inkább passzív szerepre. Ugyanakkor az említett találkozókon való jelenlétük a többi résztvevőben azt a benyomást keltette, hogy e két jelentős termelő szintén közreműködött a versenyellenes megállapodásokban. Ezenkívül ugyanezen nyilatkozatban a Shell az Enit is említi azon vállalkozások között, amelyek megállapodtak az áremelésekben és a minimumárakban.

219 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy 2002 és 2005 között az Eni a technikai találkozók rendszeres résztvevője volt, amenyiben az ezen időszakban tartott tizenhárom technikai találkozóból legalább tízen jelen volt.

220 E megfontolások összessége alapján a Törvényszék megállapítja, hogy a Bizottság nem sértette meg sem az EK 81. cikket, sem az 1/2003 rendelet 23. cikkét, sem a 2006. évi iránymutatást, sem pedig az egyenlő bánásmód elvét, amikor a megtámadott határozat (690) preambulumbekezdésében megállapította, hogy „mialatt az Eni részt vett a kartellben, a magatartása nem különbözött a többi tag magatartásától”.

221 A felperes többi érve sem kérdőjelezheti meg ezt a következtetést.

222 Először is a felperes azt állítja, hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény alkalmazási körén kívül nem részesülhetett enyhítő körülményekben a Bizottsággal való hatékony együttműködése címén. Jóllehet az Eni a rendelkezésére álló valamennyi információt átadta, épp a technikai találkozók keretében betöltött elhanyagolható szerepe folytán nem rendelkezett a találkozókra vonatkozó olyan dokumentumokkal, amelyek megerősíthették volna a kartell létezését. Ezért kétszeres büntetésben részesült amiatt, hogy nem ismerték el a kartellben való passzív szerepét.

223 Egyrészt – mint azt a Bizottság e tekintetben helyesen megjegyzi – mivel az Eni nagyon jól tudott a technikai találkozók során folytatott versenyellenes magatartásokról, semmi nem akadályozta őt abban, hogy az összes többi résztvevő vállalkozást megelőzen engedékenység iránti kérelmet terjesszen elő, ezáltal pedig a 2002. évi engedékenységi közlemény alapján teljes vagy részleges mentességben részesüljön.

224 Másrészt emlékeztetni kell arra, hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény 3. és 4. pontjának szövege a következő:

„A Bizottság tudatában van annak, hogy egyes vállalkozások, amelyek részesei az ilyen tiltott megállapodásoknak, készek véget vetni részvételüknek és tájékoztatni a Bizottságot e megállapodások létezéséről, de a jelentős bírság, amelynek potenciálisan ki vannak téve, elrettentőleg hat. A Bizottság úgy vélte, hogy [az Unió] érdekében áll, hogy a vele együttműködő vállalkozásokat kedvező elbánásban részesítsék. A fogyasztók és az állampolgárok titkos kartellek felderítésének és megbüntetésének biztosításához fűződő érdeke nagyobb, mint az azoknak a vállalkozásoknak a megbírságolásához fűződő érdek, amelyek lehetővé teszik a Bizottságnak az efféle praktikák felderítését és megtiltását.”

225 Ebből következik, hogy az engedékenységi programnak nem az a célja, hogy a titkos kartellekben részt vevő, a bizottsági eljárás megindításáról értesülő vállalkozásoknak lehetőséget biztosítson a felelősségük pénzügyi következményei alóli mentesülésre, hanem az, hogy a fogyasztók és az európai polgárok érdekében, a kartellek résztvevőinek a kartellek feltárására való ösztönzése révén megkönnyítse az efféle praktikák felderítését, ezt követően pedig, a közigazgatási eljárás során segítse a Bizottság azon erőfeszítéseit, hogy a lehető legteljesebb mértékben rekonstruálja a releváns tényeket. Ezért az efféle

praktikákban részt vevő vállalkozások által szerezhető kedvezmények nem haladhatják meg az engedékenységi program, valamint a Bizottság által folytatott közigazgatási eljárás teljes hatékonyságának biztosításához szükséges szintet.

226 Márpedig az európai fogyasztók semmilyen érdeke nem követeli meg, hogy a Bizottság a bírság alóli mentesítés vagy a bírságcsökkentés kedvezményét nagyobb számú vállalkozásra alkalmazza, mint ami az engedékenységi program és a közigazgatási eljárása teljes hatékonyságának biztosításához szükséges. Ezért nem indokolt ilyen mentességben vagy csökkentésben részesíteni más vállalkozásokat is azokon kívül, amelyek először szolgáltak olyan bizonyítékokkal, amelyek lehetővé teszik a Bizottságnak vizsgálatok elrendelését vagy jogsértés megállapítását, vagy akár a közigazgatási eljárás során egyéb módon és hatékonyan segítik a Bizottságot.

227 Ezért, mivel a felperesek objektíve nem szolgáltak olyan információkkal, amelyek jelentősen előmozdítanák a Bizottság által folytatott vizsgálatot, nem hivatkozhatnak megalapozottan a saját helyzetükből – nem pedig a Bizottság eljárásából – eredő olyan körülményekre, amelyek állítólag nehezebbé tették az együttműködésüket. Az együttműködés értékének ugyanis az a mércéje, hogy a szóban forgó vállalkozások közreműködése a közigazgatási eljárás Bizottság általi lefolytatása szempontjából mennyire volt hasznos.

228 Ennélfogva a felperes ezen érvét el kell utasítani.

229 Másodszor a felperes úgy véli, hogy még ha 2002 és 2005 között rendszeresen részt is vett a technikai találkozókon, az érdekei a technikai jellegű megbeszélésekre korlátozódtak, kizárva az említett találkozók versenyellenes tartalmát.

230 E tekintetben utalni kell a fenti 108–114. pontban lefolytatott elemzésre, amelyből kitűnik, hogy a felperes nem bizonyította az érdekének hiányát, mindenesetre pedig e körülmény az elkövetett jogsértésért való felelősség mérlegelése szempontjából nem releváns.

231 Ebből következik, hogy a Bizottság az Eni kartellben betöltött, állítólag elhanyagolható és/vagy passzív szerepének mérlegelése során nem járt el jogellenesen, mivel e mérlegelés a kartellben való, kifejezetten csekély mértékű részvételre vonatkozó feltétel vizsgálatába illeszkedik (lásd a fenti 220. pontot).

– A megtámadott határozat indokolásáról

232 Az indokolás állítólagos hiányát illetően meg kell állapítani, hogy a felperes által a kifogásközlésre adott válasz 41–43. oldalán előadott érvek lényegében megegyeznek a fenti 193., 197., 205., 209. és 214. pontban ismertetett érvekkel.

233 Kétségtelen, hogy a Bizottság által nyújtott indokolás tömör. A megtámadott határozat (690) preambulumbekezdésében a Bizottság annak kijelentésére szorítkozik, hogy „mialatt az Eni részt vett a kartellben, a magatartása nem különbözött a többi tag magatartásától”.

234 Ugyanakkor az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az indokolás követelményét az ügy körülményeire, így többek között a jogi aktus tartalmára, az előadott indokok jellegére, valamint a címzettek, illetve a jogi aktus által közvetlenül és személyükben érintett más személyek magyarázathoz jutás iránti érdekére figyelemmel kell értékelni. Nem követelmény, hogy az indokolás minden releváns ténybeli és jogi elemre kitérjen, mivel azon kérdést, hogy a jogi aktus indokolása megfelel-e az EK 253. cikk követelményeinek, nem csupán szövege, hanem összefüggései, valamint az érintett területre vonatkozó jogi szabályok összessége alapján kell eldönteni (a Bíróság C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és

Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1719. o.] 63. pontja, valamint a C-413/06. P. sz., Bertelsmann és Sony Corporation of America kontra Impala ügyben 2008. július 10-én hozott ítéletének [EBHT 2008., I-4951. o.] 166. és 178. pontja).

235 Márpedig a jelen ügyben a Bizottság jelezte, hogy csak a felperes kartellben való részvételének időszakát vizsgálja. Így jelezte, hogy nem jön számításba az arra alapított érv, hogy a felperes később lépett be a piacra.

236 Azzal kapcsolatban, hogy a kétoldalú kapcsolatfelvételekben és a díjszabási levélváltásokban a felperes nem volt érintett, elegendő emlékeztetni arra, hogy a Bizottság a jogsértés alátámasztása során nem vette figyelembe a technikai találkozókon kívüli kétoldalú kapcsolatfelvételekre vonatkozó körülményeket (lásd a fenti 207. és 208. pontot). Márpedig a Bizottsággal szemben nem állapítható meg az indokolás elégtelensége amiatt, hogy nem vizsgálta meg részletesen azokat az érveket, amelyek az enyhítő körülményeknek konkrétan a megtámadott határozattal összefüggésben történő mérlegelése szempontjából lényegében irrelevánsak.

237 Végeredményben a Bizottság azon megállapítását illetően, amely szerint „mialatt az Eni részt vett a kartellben, a magatartása nem különbözött a többi tag magatartásától", a Bizottság által e tekintetben nyújtott indokolásba bele kell érteni a technikai találkozók tartalmának, valamint az Eni e találkozókon való jelenlétére vonatkozó bizonyítékoknak a megtámadott határozatban történő vizsgálatát. Ezenkívül e vizsgálatot és az abban szereplő megállapításokat az e határozat hátterének részét képező azon dokumentumok és nyilatkozatok összességére tekintettel kell értékelni, amelyeket a felperes számára hozzáférhetővé tettek.

238 Márpedig, jóllehet igaz, hogy a Sasol és a Shell arról számol be, hogy a technikai találkozókon az Eni képviselői inkább passzív vagy „nem nagyon aktív" szerepet játszottak, hangsúlyozni kell, hogy ugyanezen 2006. június 14-i nyilatkozatban a Shell az Enit is említi azon vállalkozások között, amelyek megállapodtak az áremelésekben és a minimumárakban, továbbá kiemeli, hogy a technikai találkozókat követően a MOL, a Repsol és az Eni nem küldött leveleket az ügyfeleknek az áremelésekről, hanem „inkább szóban jelentették be az áremeléseket" (lásd a fenti 89. pontot). Ezért, mivel a megtámadott határozat megalapozott állításokat tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a 2002. február 21-től 2005. április 28-ig terjedő időszakban tartott tizenhárom technikai találkozóból az Eni legalább tízen jelen volt, e határozat elegendő adatot tartalmaz ahhoz, hogy mind az Eni, mind pedig az uniós bíróság magyarázatot kapjon azokról az okokról, amelyek alapján az Eni kartellben való részvételét nem lehetett kifejezetten csekély mértékűnek tekinteni.

239 Ebből következik, hogy az Eni jogsértésben betöltött állítólagos elhanyagolható, illetve passzív szerepének vizsgálatát illetően a Bizottság nem sértette meg az indokolási kötelezettségét.

240 Az eddigi vizsgálatra tekintettel el kell utasítani az arra alapított kifogást, hogy a Bizottság nem ismerte el az Eni jogsértésben betöltött elhanyagolható, illetve passzív szerepét.

Arról, hogy az Eni nem hajtotta végre az árrögzítésre irányuló megállapodásokat

241 Meg kell jegyezni, hogy a kartellben való „kifejezetten csekély mértékű részvétel" és a kartell végrehajtásának elkerülése a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának harmadik francia bekezdése szerinti enyhítő körülmény együttes feltételeit képezik. Márpedig a felperes nem bizonyította, hogy a részvétele kifejezetten csekély mértékű lett volna. Ezért az arra alapított kifogása, hogy a megtámadott határozat jogellenesen utasította el a kartell végrehajtásának elkerülésével kapcsolatos érveit, semmiképp nem vezethet a 2006. évi iránymutatás Bizottság általi megsértésének megállapításához.

242 Mindazonáltal a Törvényszék a teljesség kedvéért lefolytatja a felperes érveinek vizsgálatát.

– A megtámadott határozat megalapozottságáról

243 A megtámadott határozat (695) preambulumbekezdésében a Bizottság kifejtette:

„[…] Az Eni érveit illetően a Bizottság megjegyzi, hogy az Eni által a kifogásközlésre adott válaszban közölt adatokból kitűnik, hogy 2002 és 2005 között az Eni öt alkalommal emelte az árait. A Bizottság azt is megjegyzi, hogy ha az áremelésre irányuló kísérletek gyakran nem vezettek eredményre, az azért történt, mert az ügyfelek nem fogadták el a magasabb árakat, nem pedig az enyhítő körülményből eredő előnyöket érvényesíteni kívánó vállalkozás magatartása miatt. A Bizottság következésképpen megállapítja, hogy az Eni […] érvei az áremeléseket illetően nem bizonyítják sem a végrehajtás elmaradását, sem pedig a végrehajtás megkísérlésének elmaradását. A díjszabási levelekkel kapcsolatban a Bizottság korábban kifejtette, hogy a végrehajtásnak nem ezek a levelek az egyetlen eszközei. Következésképpen annak alapján, hogy a Bizottságnak nem állt módjában bizonyítékkal szolgálni arról, hogy e leveleket minden esetben elküldték és átvették, nem állapítható meg, hogy a végrehajtásra nem került sor. A Bizottság ezzel összefüggésben azt is megállapítja, hogy az áremelésekkel kapcsolatos információkat a technikai találkozók résztvevői egyéb módokon is közölhették egymással.”

244 Az ítélkezési gyakorlat szerint meg kell vizsgálni, hogy a felperes által hivatkozott körülmények alapján megállapítható-e, hogy azon időszak alatt, amíg részt vett a jogsértő magatartásokban, a piacon versenyző magatartást tanúsítva ténylegesen kivonta-e magát a végrehajtásuk alól (a Törvényszék T-224/00. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2597. o.] 268. pontja, valamint a fenti 50. pontban hivatkozott Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 625. pontja).

245 Hasonlóképp, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azon tényt, hogy valamely vállalkozás – amely esetében bizonyított, hogy versenytársaival együtt árakra vonatkozó összehangolásban vett részt – olyan piaci magatartást tanúsított, amely nem felelt meg annak, amelyben a versenytársaival megegyezett, nem kell feltétlenül enyhítő körülményként figyelembe venni a kiszabandó bírság összegének meghatározásakor. Ugyanis az olyan vállalkozás, amely a versenytársakkal való összehangolás ellenére többé-kevésbé független piaci politikát folytat, lehet, hogy egyszerűen csak a saját előnyére próbálja felhasználni a kartellt (a fenti 144. pontban hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 230. pontja és a fenti 165. pontban hivatkozott Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 269. pontja).

246 Ezzel összefüggésben azt kell megvizsgálni, hogy ilyen körülmények alapján megállapítható-e, hogy azon időszak alatt, amíg a felperes tartotta magát a jogsértő megállapodásokhoz, a piacon versenyző magatartást folytatva ténylegesen kivonta-e magát a végrehajtásuk alól, vagy legalább egyértelműen és nagymértékben megszegte-e az e kartell végrehajtására irányuló kötelezettségeket olyannyira, hogy ezáltal megzavarta annak működését (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-26/02. sz., Daiichi Pharmaceutical kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-713. o.] 113. pontját).

247 Először is a felperes azt állítja, hogy ő soha nem hajtotta végre a többi résztvevő által a technikai találkozók során elhatározott áremeléseket. E tekintetben utal a második jogalap keretében előadott érvekre. A felperes által előállított „133” paraffin árának alakulásával kapcsolatos táblázat a megtámadott határozatban említettekhez hasonló emelések sorozata helyett az árak ingadozását mutatja. Hasonlóképp, a felperes a SIMP és és a SER részére történő eladásokat illetően utal az árainak az *ICIS-LOR* tájékoztatóban szereplő jegyzések alapján történő indexálásával kapcsolatos ezen érvekre.

248 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszék a fenti 140. és azt követő pontokban hasonló érveket vizsgált meg.

249 A fent említett táblázat ugyanis a „133” paraffinnak csak a SIMP, vagyis azon vevő részére történő eladásaira vonatkozik, amelynek tekintetében a felperes által felszámított árak láthatóan inkább stabilak voltak, és amely a vásárlóereje révén kedvező helyzetben volt ahhoz, hogy az Eni bármilyen áremelési kísérletével szembehelyezkedjék. Az említett táblázat nem tartalmaz semmilyen adatot arra vonatkozóan, hogy a kartellből eredő ármanipulációknak leginkább kitett végső fogyasztókkal szemben hogyan alakultak az Eni árai. Hozzá kell tenni, hogy a „133” paraffin a felperes által előállított számos paraffinviasz-típus közül csak az egyik. Ezért a felperes által közölt információk nagyon szelektívek, és semmi esetre sem vetíthetők ki a felperes által előállított és a vásárlók összességének értékesített paraffinviaszok teljes skálájára.

250 Továbbá a felperes a Bizottsággal szemben nem állíthatja megalapozottan, hogy nincs összefüggés a technikai találkozókra vonatkozóan rendelkezésre álló információk és a keresetlevélben foglalt táblázat között. Ugyanis a fent hivatkozott több nyilatkozatból kitűnik, hogy a technikai találkozókon elhatározott áremeléseket általában nem lehetett teljes mértékben alkalmazni az ügyfelekkel szemben. A Shell úgy nyilatkozott, hogy a megegyezés szerinti emelések körülbelül kétharmadát lehetett végrehajtani. Ezenkívül az ügy irataiban több információ is van arra vonatkozóan, hogy a résztvevők gyakran egyáltalán nem tudták végrehajtani a megegyezés szerinti emelést. Ráadásul a résztvevők gyakran az árak fenntartására, vagy az árak esésének megállítására összpontosították az erőfeszítéseiket, nem pedig összehangolt áremelésre.

251 Hozzá kell tenni, hogy a fenti 42. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint a kartellekre vonatkozó bizonyítékok rendszerint töredékesek és szórványosak, mint a jelen esetben is, amelyben a Bizottságnak a technikai találkozók tartalmából csak egy kis részt sikerült rekonstruálnia. A Bizottság már ezen okból is csak ritkán tudja megvizsgálni a jogellenes megbeszélések árakra vonatkozó eredménye és a kartell egyes résztvevői által felszámított árak alakulása közötti összefüggést. Nem indokolt tehát, hogy az árakkal kapcsolatos megállapodások végrehajtásának elmaradását a résztvevőkkel szemben enyhítő körülményként ismerjék el egyedül azon az alapon, hogy bizonyos termékek bizonyos ügyfelekkel szemben felszámított árainak alakulása nem hozható közvetlen kapcsolatba azon töredékes és szórványos információkkal, amelyekkel a Bizottság rendelkezhet.

252 Végül mindenesetre az, hogy a SIMP részére értékesített „133” paraffin ára a 2002 január 1-jei 542 euróról a 2005. április 1-jei 588 euróig csak 8,48%-kal emelkedett, nem bizonyíthatja, hogy az Eni megsértette volna a kartell végrehajtására irányuló megállapodásokat olyannyira, hogy ezáltal megzavarta volna a kartell működését.

253 Ezért a szóban forgó árak alakulásával kapcsolatos táblázatot illetően a felperes által előadott érvek nem bizonyíthatják, hogy a felperes ténylegesen kivonta volna magát a jogsértő magatartásokból.

254 Másodszor a felperes arra hivatkozik, hogy ő nem vett részt az áremelésekkel kapcsolatos azon levélváltásokban, amelyek keretében a leveleket az ügyfeleknek címezték, viszont azokat a kartell néhány többi résztvevője kölcsönösen egymásnak is megküldte.

255 E tekintetben elegendő emlékeztetni a fenti 211. pontban szereplő azon megállapításra, amely szerint a kartell résztvevőinek jelentős része – vagyis kilencből három vagy négy résztvevő, köztük a felperes – nem küldött díjszabási leveleket az ügyfeleknek, mivel e résztvevők szóban közölték az áraikat.

256 Ezenkívül a kartell végrehajtása alapvetően abban állt, hogy az ügyfelekkel folytatott ártárgyalások során figyelembe vették a technikai találkozók során kapott információkat. Ezért az, hogy az Eni nem vett részt a díjszabási levélváltásokban, amelyek inkább az árakkal kapcsolatos megállapodások végrehajtásának ellenőrzési mechanizmusát képezték, nem bizonyíthatja, hogy kivonta volna magát a jogsértő magatartások tanúsítása alól.

257 Az eddigiekből következik, hogy nincs ténybeli alapja a felperes arra alapított kifogásának, hogy ő állítólag kivonta magát a jogsértésből.

258 Következésképpen a Bizottság ezzel összefüggésben nem sértette meg sem az EK 81. cikket, sem az 1/2003 rendeletet, sem a 2006. évi iránymutatást, sem pedig az egyenlő bánásmód elvét.

– A megtámadott határozat indokolásáról

259 Az indokolási kötelezettség állítólagos megsértését illetően emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozat (695) preambulumbekezdésében kifejtett megfontolásokhoz hozzáadódik a Bizottság által a megtámadott határozatban a technikai találkozók tartalmára és az Eni e találkozókon való jelenlétével kapcsolatos bizonyítékokra vonatkozóan lefolytatott vizsgálat. Ezenkívül e vizsgálatot és az abban szereplő megállapításokat az e határozat hátterének részét képező azon dokumentumok és nyilatkozatok összességére tekintettel kell értékelni, amelyeket a felperes számára hozzáférhetővé tettek.

260 Márpedig a jelen ügyben az indokolás mind a felperesnek, mind pedig a Törvényszéknek lehetővé teszi azon okok megértését, amelyek alapján a Bizottság nem adott helyt a felperes azon állításának, amely szerint ő kivonta magát a jogsértésből.

261 Ebből következik, hogy a 2006. évi közlemény 29. pontjának harmadik francia bekezdésében meghatározott enyhítő körülmény két együttes alkalmazási feltétele közül a jelen ügyben egyik sem teljesül. A Bizottság ugyanis a jogilag megkövetelt módon bizonyította, hogy az Eni jogsértésben való részvétele nem volt kifejezetten csekély mértékű, továbbá azt, hogy az Eni nem kerülte el hatékony módon – a piacon versenyző magatartás tanúsításával – a versenyellenes megállapodások végrehajtását.

262 Végeredményben hangsúlyozni kell, hogy a Törvényszék részletesen megvizsgálta azt a dokumentációt, amelyre a Bizottság a megtámadott határozatban támaszkodott. A Törvényszék a korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása keretében megállapítja, hogy a felperessel szemben kiszabott bírság összegének semmilyen csökkentése nem igazolt azon az alapon, hogy a felperes kartellben való részvétele állítólag csekély mértékű volt; hogy a felperes a kartellben állítólag elhanyagolható, illetve passzív szerepet játszott; hogy a versenyellenes megállapodások alkalmazását állítólag elkerülte, továbbá hogy a kartellt állítólag nem hajtotta végre.

263 Az eddigiekre tekintettel az ötödik jogalapot el kell utasítani.

Az arra alapított hatodik jogalapról, hogy a Bizottság az Eni gondatlanságát tévesen nem vette figyelembe enyhítő körülményként

264 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság tévesen tagadta meg vele szemben a gondatlanságra vonatkozó enyhítő körülmény alkalmazását. A Bizottság ezáltal megsértette az EK 81. cikket, az 1/2003 rendelet 23. cikkét és a 2006. évi iránymutatást. A felperes azt kéri a Törvényszéktől, hogy a megtámadott határozatot semmisítse meg annyiban, amennyiben a Bizottság megtagadja vele szemben ezen enyhítő körülmény figyelembevételét, és hogy következésképpen a bírság összegét számítsa újra.

265 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2006. évi iránymutatás enyhítő körülményekre vonatkozó 29. pontjának második francia bekezdése szerint a bírság alapösszege csökkenthető, ha az érintett vállalkozás bizonyítani tudja, hogy a jogsértést gondatlanságból követték el.

266 A megtámadott határozat (708) preambulumbekezdése szerint:

„Az Eni azt is előadja, hogy nem állt szándékában jogsértést elkövetni, figyelembe véve, hogy a […] képviselője anélkül vett részt a találkozókon, hogy a legcsekélyebb szándéka lett volna megsérteni a versenyjogi szabályokat […] A meghallgatás során az Eni akként nyilatkozott, hogy a képviselője úgy gondolta, hogy az EWF jogszerű találkozóin vesz részt, miközben valójában technikai találkozókon volt

jelen. A Bizottság megjegyzi, hogy az Eni nyilatkozatait semmilyen bizonyíték nem támasztja alá. A Bizottság megítélése szerint kevéssé valószínű, hogy az Eni képviselői anélkül vettek részt a találkozókon, hogy ez szándékukban állt volna. [MO.] azon meggyőződését illetően, hogy az EWF találkozóin vesz részt, a Bizottság nem érti, hogy ilyen félreértés hogyan állhatott elő annak tudatában, hogy sem a találkozókra szóló meghívás, sem pedig a találkozók megszervezése nem jelezte a legcsekélyebb kapcsolatot sem az EWF-fel."

267 A felperes azt állítja, hogy bizonyítékkal szolgált a gondatlanságáról. E tekintetben hivatkozik az MO. által a felettese, D. részére készített azon feljegyzésre, amely szerint MO. „a paraffinok és a gacs legfontosabb európai termelőinek az EWF – amelyhez az [Eni] rövid idő után ismét csatlakozott – keretében szervezett találkozóján" vett részt. E feljegyzésből kitűnik, hogy MO. meg volt győződve arról, hogy az EWF keretében szervezett jogszerű találkozókon vesz részt.

268 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a jelen ügyben nem bizonyítható az Eni részéről a gondatlanság, mivel a technikai találkozók versenyellenes tartalma világos és nyilvánvaló volt, ennek ellenére pedig MO. a 2002. február 21. és 2005. április 28. között tartott tizenhárom technikai találkozóból legalább tízen részt vett.

269 A technikai találkozók nyilvánvalóan versenyellenes tartalmára tekintettel nincs jelentősége annak, hogy az MO. által D.-vel közölt információ szerint az EWF égisze alatt szervezett találkozókról volt szó.

270 Végeredményben annak a kérdésnek sincs jelentősége, hogy D. helyes képet alakított-e ki a technikai találkozók során lezajlott beszélgetésekről. A Bizottságnak a jogsértést elkövető vállalkozás szankcionálására vonatkozó jogköre ugyanis csak valamely olyan személy jogsértő cselekményét feltételezi, aki általában jogosult arra, hogy a vállalkozás nevében eljárjon (a Bíróság 100/80-103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., I-1825. o.] 97. pontja, valamint a fenti 196. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 277. pontja). Márpedig MO.-t először az AgipPetroli, majd az Eni által alkalmazott termékigazgatóként olyan személynek kell tekinteni, aki általában jogosult arra, hogy az Eni nevében eljárjon.

271 A felperes arra alapított érveit illetően, hogy az Eninek nem fűződött érdeke a kartellben való részvételhez, utalni kell a fenti 108–121. pontban szereplő elemzésre.

272 Ezért a hatodik jogalapot el kell utasítani.

A visszaesés mint súlyosító körülmény téves megállapítására alapított negyedik jogalapról

273 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság megsértette az EK 81. cikket, az 1/2003 rendelet 23. cikkét, a 2006. évi iránymutatást, valamint a jogbiztonság és az egyenlő bánásmód elvét, továbbá visszaélt a hatáskörével, amikor a bírság alapösszegét a visszaesés mint súlyosító körülmény folytán 60%-kal emelte. Következésképpen a felperes azt kéri a Törvényszéktől, hogy semmisítse meg a megtámadott határozatot annyiban, amennyiben a Bizottság a vele szemben kiszabott bírság összegét a visszaesés címén 60%-kal emelte. Másodlagosan azt kéri a Törvényszéktől, hogy csökkentse a Bizottság által alkalmazott emelés mértékét.

274 A 2006. évi iránymutatás 28. pontja szerint a bírság alapösszege emelhető, ha a Bizottság súlyosító körülményeket állapít meg. A súlyosító körülmények egyike a visszaesés, amelyet ugyanezen pont akként határoz meg, mint ugyanolyan vagy hasonló jogsértés folytatása vagy megismétlése azután, hogy a Bizottság vagy valamely nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy a szóban forgó vállalkozás megsértette az EK 81. vagy az EK 82. cikk rendelkezéseit. Ilyen esetben a bírság alapösszegét minden megállapított jogsértés után 100%-kal kell emelni.

275 A visszaesés egyes nemzeti jogrendekben elfogadott fogalma magában foglalja, hogy a személy új jogsértést követ el, ha a hasonló jogsértésért már korábban megbüntették (a Törvényszék T-141/94. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-347. o.] 617. pontja, valamint a T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4071. o.] 284. pontja).

276 Az esetleges visszaesés szerepel azon tényezők között, amelyeket az érintett jogsértés súlyának elemzése során figyelembe kell venni (a fenti 42. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 91. pontja, valamint a fenti 160. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 26. pontja).

277 A jelen ügyben a megtámadott határozat (673) preambulumbekezdése szerint a kartellben való részvételük kezdete előtt az Eni, illetve a leányvállalatai már voltak címzettjei a Bizottság kartelekkel kapcsolatos korábbi határozatainak. Az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban 1986. április 23-án hozott 86/398/EGK határozatról (IV/31.149 – „polipropilén”-ügy) (HL L 230., 1. o., a továbbiakban: polipropilén-határozat) és az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban 1994. július 27-én hozott 94/599/EK bizottsági határozatról (IV/31.865 – „PVC”-ügy) (HL L 239., 14. o., a továbbiakban: PVC II-határozat) volt szó.

278 A felperes azt állítja, hogy ő soha nem volt semmilyen, jogsértésre vonatkozó határozat címzettje. A polipropilén-határozat meghozatalához vezető eljárást az Anic SpA társaság, a PVC II-határozat meghozatalához vezető eljárást pedig az EniChem SpA társaság ellen folytatták. E határozatok nem tartalmaznak semmilyen utalást az Enire. Az Eni nem kapott felvilágosításkéréseket, a szóban forgó eljárásokban semmilyen címen nem vett részt, és nem volt lehetősége arra, hogy a védelemhez való jogát gyakorolja.

279 Ezért a Bizottság a megtámadott határozatban visszamenőlegesen, 25 év elteltével objektíve az Eninek tulajdonította a más jogalanyok magatartásáért való felelősséget. A felperes szerint e megközelítés sérti a személyes felelősség elvét, a jogbiztonság elvét, valamint az Eni védelemhez való jogát, mivel a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat elfogadása idején az Eni nem vitathatta azt a felelősséget, amelyet a Bizottság a megtámadott határozatban neki tudott be.

280 A Bizottság úgy véli, hogy a felperes álláspontja figyelmen kívül hagyja az anyavállalat által a 100%-os vagy közel 100%-os tulajdonában lévő leányvállalat üzleti magatartása feletti meghatározó befolyás tényleges gyakorlásának vélelmével kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot. Ilyen esetben a Bizottságnak nem kell semmilyen további bizonyítékkal szolgálnia, amennyiben az érintett társaságok maguk nem szolgálnak a szóban forgó vélelem megdöntésére irányuló adatokkal, a jelen esetben pedig nem szolgáltak.

281 A felek érveléséből az következik, hogy a Törvényszék által a jelen jogalap keretében megvizsgálandó legfontosabb kérdés az, hogy alkalmazható-e az anyavállalat és a 100%-os tulajdonában lévő leányvállalatok közötti gazdasági egység vélelme a visszaesés olyan sajátos összefüggésében, amelyben a leányvállalatok a Bizottság olyan korábbi határozataiban szankcionált jogsértéseket követtek el, amelyek ugyanakkor a leányvállalatok magatartásáért való felelősséget nem tudták be az anyavállalatnak.

282 Emlékeztetni kell arra, hogy az uniós versenyjog a vállalkozási tevékenységekre vonatkozik, és a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül e jogalany jogállásától és finanszírozási módjától (lásd a Bíróság C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8237. o.] 54. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

283 Valamely vállalkozás versenyellenes magatartása így akkor tudható be egy másik vállalkozásnak, ha az előbbi vállalkozás nem önállóan határozta meg az üzleti magatartását, tekintettel különösen az e vállalkozásokat egyesítő gazdasági és jogi kapcsolatokra (a Bíróság C-189/02. P., C-202/02. P.,

C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 117. pontját, valamint a fenti 282. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 58. pontját).

284 Abban a különös esetben, ha az anyavállalat az uniós versenyszabályokba ütköző jogsértést elkövető leányvállalata tőkéjében 100%-os részesedéssel rendelkezik, egyrészről ezen anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolhat e leányvállalat magatartására, másrészről pedig fennáll azon megdönthető vélelem, amely szerint az említett anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására. E körülmények között elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy valamely leányvállalatnak az anyavállalata az egyedüli tulajdonosa, ahhoz hogy vélelmezni lehessen, hogy ez utóbbi meghatározó befolyást gyakorol e leányvállalat üzletpolitikájára. A Bizottságnak ezt követően módjában áll az anyavállalat egyetemleges felelősségét megállapítani a leányvállalatára kiszabott bírság megfizetését illetően, kivéve ha a fenti vélelem megdöntésére köteles anyavállalat elegendő bizonyítékot terjeszt elő annak bizonyításához, hogy a leányvállalata önálló piaci magatartást követ (lásd a fenti 282. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. és 61. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

285 Az ítélkezési gyakorlat szerint a vélelem megdöntéséhez az eljárás alá vont társaságoknak elő kell terjeszteniük minden, a leányvállalat és az anyavállalat közötti szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatokra vonatkozó bizonyítékot, amelyek megítélésük szerint alátámaszthatják azt, hogy nem képeznek egyetlen gazdasági egységet. Mérlegelése során ugyanis a Törvényszéknek figyelembe kell vennie a felek által elé terjesztett valamennyi elemet, amelyeknek jellege és jelentősége esetenként különböző lehet (a Törvényszék T-112/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-5049. o.] 65. pontja, valamint a Törvényszék T-39/07. sz., Eni kontra Bizottság ügyben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-4457. o.] 95. pontja).

286 A jelen ügyben a felperes azt állítja, hogy a visszaesés szempontjából a fiktív felelősségnek a leányvállalat és az anyavállalat közötti gazdasági egység tőkekapcsolatokon alapuló vélelme alapján történő utólagos betudása megdönthetetlenné teszi az említett vélelmet, mivel a felperes a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat elfogadásához vezető eljárásokban nem gyakorolhatta a védelemhez való jogát.

287 A Bizottság a megtámadott határozat (674)–(676) preambulumekezdésében annak kijelentésére szorítkozik, hogy a polipropilén-határozatot többek között az Anichez, míg a PVC-II-határozatot többek között az EniChemnek címezte. A Bizottság szerint e címzettek az egyes jogsértések idején „olyan csoportok” részét képezték, „amelyekből utóbb a mai Eni csoport fejlődött ki”, vagyis az Eni már az EK 81. cikk megsértését megállapító korábbi határozatoknak is címzettje volt.

288 A Bizottság ezt követően, a megtámadott határozat (678) preambulumbekezdésében – a fenti 270. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 290. pontjára támaszkodva – a következőket állapította meg:

„[…] A [polipropilén- és a PVC II-]határozatot a Bizottság olyan jogalanyokkal szemben fogadta el, amelyek a jogsértés elkövetésének időpontjában egyetlen vállalkozás részét képezték […] A visszaesés valamely csoport leányvállalatával szemben olyan múltbeli jogsértésre hivatkozással is megállapítható, amelyet ugyanezen csoport másik leányvállalata követett el, még akkor is, ha az anyavállalat nem volt a korábbi tiltó határozat címzettje […] Mindazonáltal a belső szerkezetátalakítások nem lehetnek hatással e súlyosító körülmény fennállásának mérlegelésére. A Bizottság azt is megjegyzi, hogy nem köteles valamely határozatot a legfelső szintű anyavállalatnak címezni, hanem szabadon jelölheti ki a határozat címzettjét.”

289 Először is meg kell jegyezni, hogy a fenti 275. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló eljárásban – a jelen üggyel ellentétben – a felperes nem vitatta, hogy a két leányvállalat és az anyavállalat ugyanazon vállalkozáshoz tartozik, és nem állította azt sem, hogy a korábbi határozattal érintett másik leányvállalat által elkövetett jogsértésért való felelősség visszamenőleges betudását illetően megsértették volna az anyavállalat védelemhez való jogát. Az említett ítéletben a Törvényszék ezért utasíthatta el a keresetet anélkül, hogy állást foglalt volna akár a felelősségi vélelmet megdöntő bizonyítékok esetleges figyelembevételéről, akár pedig a védelemhez való jog ebben az összefüggésben történő gyakorlásáról. Ezzel szemben, mivel a jelen ügyben az Eni e tekintetben nyomós érveket ad elő, a Törvényszék a fenti 275. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kialakított megoldást nem ültetheti át automatikusan a jelen ügyre.

290 Másodszor, az anyavállalat által a leányvállalata feletti meghatározó befolyás tényleges gyakorlásának egyedül azon alapuló vélelmét illetően, hogy a leányvállalat tőkéje teljes egészében vagy majdnem teljes egészében az anyavállalat tulajdonában van, utalni kell az uniós bíróság ítélkezési gyakorlatának a fenti 275. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet óta bekövetkezett fejlődésére.

291 A Bíróság különösen a C-90/09. P. sz., General Química és társai kontra Bizottság ügyben 2011. január 20-án hozott ítéletének (EBHT 2011., I-1. o.) 104–109. pontjában, valamint a C-521/09. P. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítéletének (EBHT 2011., I-8947. o.) 153, 167. és 168. pontjában hangsúlyozta a szankcionált vállalkozások által előadott, az anyavállalat által a leányvállalata feletti meghatározó befolyás tényleges gyakorlása vélelmének megdöntésével kapcsolatos érvek vizsgálatának fontosságát.

292 Harmadszor meg kell állapítani, hogy mivel a jelen ügyben az Eni nem volt sem a polipropilén-határozat, sem pedig a PVC II-határozat címzettje, az e határozatok elfogadásához vezető eljárásokban nem volt semmilyen lehetősége azon bizonyítékok előterjesztésére, amelyek megdönthetnék az anyavállalat által a leányvállalata feletti meghatározó befolyás tényleges gyakorlásának azon vélelmét, amelynek alapján a Bizottság több mint tizennégy évvel később, a megtámadott határozatban megállapította vele szemben a visszaesést.

293 Kétségtelen, hogy a megtámadott határozat elfogadásához vezető eljárás keretében elküldött kifogásközlésben a Bizottság a súlyosító körülményekkel összefüggésben utalt arra, hogy „a jogsértést megelőzően vagy annak során legalábbis az Eni, a Shell és a Total már volt címzettje a Bizottság kartellekkel kapcsolatos korábbi […] határozatainak”, és pontosította, hogy a polipropilén-határozatról és a PVC II-határozatról volt szó.

294 Ugyanakkor a kifogásközlésben foglalt ezen utalás nem felelhet meg a védelemhez való jog tiszteletben tartásából eredő, abban megnyilvánuló követelményeknek, hogy tényleges lehetőséget kell biztosítani a szóban forgó vélelem megdöntésére alkalmas bizonyítékok előterjesztésére.

295 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint, egyrészt, a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elve kizárja, hogy jogszerűnek minősüljön az olyan határozat, amelyben a Bizottság úgy szab ki versenyügyben bírságot valamely vállalkozásra, hogy e vállalkozással nem közölte előzetesen a vele szemben felhozott kifogásokat, másrészt pedig, a kifogásközlésnek jelentőségére tekintettel egyértelműen meg kell jelölnie azt a jogi személyt, amellyel szemben később bírság szabható ki, és azt ez utóbbinak kell címezni (a Bíróság C-322/07. P., C-327/07. P. és C-328/07. P. sz., Papierfabrik August Koehler és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. szeptember 3-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-7191. o.] 37. és 38. pontja, valamint a fenti 282. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 57. pontja).

296 Következésképpen nem fogadható el, hogy a Bizottság a visszaesés mint súlyosító körülmény megállapítása keretében úgy ítélje meg, hogy valamely társaságot felelősnek kell nyilvánítani olyan korábbi jogsértésért, amelynek vonatkozásában a Bizottság nem szankcionálta őt határozattal, és

amelynek megállapítása keretében nem címzett hozzá kifogásközlést. Az ilyen társaságnak ugyanis a korábbi jogsértést megállapító határozat elfogadásához vezető eljárás során nem tették lehetővé, hogy előadja érveit annak érdekében, hogy a saját vonatkozásában vitassa a korábbi határozattal érintett többi társasággal való gazdasági egység esetleges fennállását (a Törvényszék T-144/07., T-147/07-T-150/07. és T-154/07. sz., ThyssenKrupp Liften Ascenseurs és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-5129. o.] 319. pontja).

297 E következtetés annál is inkább indokolt, mert – noha kétségtelen, hogy az arányosság elve megköveteli, hogy a szóban forgó jogsértés és egy, a versenyszabályokba ütköző korábbi jogsértés között eltelt időt figyelembe vegyék annak értékelése során, hogy a vállalkozás mennyire hajlamos e szabályok megsértésére – a Bíróság már korábban hangsúlyozta, hogy a visszaesés megállapítása tekintetében a Bizottságot nem kötheti esetleges elévülési idő (a fenti 160. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 38. pontja, valamint a Törvényszék T-410/03. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-881. o.] 462. pontja), valamint hogy ennélfogva e megállapítást sok évvel valamely jogsértés megállapítása után is meg lehet tenni, olyan időpontban, amikor az érintett vállalkozás legalábbis képtelen az ilyen gazdasági egység fennállását vitatni, különösen, ha a fenti 284. pontban említett vélelem alkalmazására kerül sor (a fenti 296. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 320. pontja).

298 Végül nem fogadható el, hogy ha az anyavállalat a leányvállalat tőkéjének szinte teljes egészében tulajdonosa, akkor az anyavállalat is címzettje legyen annak a figyelmeztetésnek, amelyet a leányvállalat kapott a Bizottság egy olyan korábbi határozata alapján, amelyben versenyjogi jogsértés miatt a Bizottság e leányvállalatot szankcióval sújtotta. Ugyanis, noha valóban ésszerű következtetés lehet, hogy az anyavállalatnak ténylegesen tudomása van a Bizottság által azon leányvállalata részére címzett korábbi határozatról, amely tőkéjének szinte teljes egészével rendelkezik, e tudomás nem orvosolhatja azt a tényt, hogy a korábbi határozatból hiányzik annak megállapítása, hogy ezen anyavállalat és leányvállalata gazdasági egységet alkot, hogy ez alapján az említett anyavállalatot felelőssé lehessen tenni a korábbi jogsértésért, és a vele szemben kiszabott bírságok összegét visszaesés címén növelni lehessen (a fenti 296. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 322. pontja).

299 Ezért a Törvényszék megítélése szerint a Bizottság megsértette az Eni védelemhez való jogát azáltal, hogy megállapította a visszaesést a polipropilén-határozat és a PVC II-határozat alapján, amelyeknek az Eni nem volt címzettje, valamint azáltal, hogy az Anic és az EniChem által elkövetett jogsértésekért való felelősséget visszamenőlegesen az Eninek tudta be.

300 E következtetést nem vonhatják kétségbe a Bizottság egyéb érvei.

301 A Bizottság hivatkozik a Törvényszék T-53/03. sz., BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének (EBHT 2008., II-1333. o.) 368. és 389. pontjára, valamint a T-161/05. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 30-án hozott ítéletének (EBHT 2009., II-3555. o.) 147. pontjára. Ezen ítéletekben a Törvényszék az ugyanazon anyavállalattól különböző leányvállalatok által közvetlenül elkövetett jogsértéseket illetően megerősítette a visszaesés súlyosító körülményként történő megállapításának lehetőségét.

302 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy a Bizottság által említett ítéletekben a Törvényszék a védelemhez való jog tiszteletben tartása szempontjából nem vizsgálta meg, hogy a Bizottság a korábbi határozatban szankcionált leányvállalat által elkövetett jogsértésért való felelősséget jogszerűen tudhatta-e be visszamenőlegesen az anyavállalatnak. Ezért ezek az ítéletek nem befolyásolhatják a jelen jogalap elemzését.

303 Ugyanez a helyzet a Törvényszék T-343/06. sz., Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben 2012. szeptember 27-én hozott ítéletével kapcsolatban is.

304 A fenti 303. pontban hivatkozott Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló eljárásban a felperesek – első alkalommal a tárgyaláson – felhozták, hogy a Bizottság megsértette a védelemhez való jogukat azáltal, hogy nem biztosított nekik lehetőséget azon meghatározó befolyás tényleges gyakorlása vélelmének megdöntésére, amellyel az anyavállalatok rendelkeztek a visszaesés megállapítása szempontjából figyelembe vett két korábbi jogsértésért szankcionált leányvállalataik felett.

305 A Törvényszék azonban érdemben nem vizsgálta meg e kifogást, hanem azt a késedelmes előterjesztés miatt az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontja és 48. cikkének 2. §-a alapján elfogadhatatlanként elutasította.

306 Ezért a fenti 299. pontban kialakított megoldás a fenti 303. pontban hivatkozott Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélettel sem áll ellentétben.

307 Az eddigiekből következik, hogy a negyedik jogalapnak helyt kell adni, a megtámadott határozatot pedig meg kell változtatni, anélkül hogy meg kellene vizsgálni a felperes által e jogalap keretében felhozott többi kifogást.

308 A fenti 299. pontban megállapított jogellenességből levonandó következményeket a Törvényszék az alábbi 309. és azt követő pontokban vizsgálja meg.

A korlátlan felülvizsgálat gyakorlásáról és a bírság végső összegének meghatározásáról

309 A megtámadott határozat (662) preambulumbekezdése szerint a Bizottság az Enivel szemben kiszabott bírság alapösszegét 13 000 000 euróban állapította meg.

310 A megtámadott határozat (680) preambulumbekezdése szerint a Bizottság a bírság alapösszegét visszaesés címén 60%-kal emelte, így az alapösszeg 20 800 000 eurót tett ki.

311 Ezt követően a megtámadott határozat (713) preambulumbekezdésében a Bizottság megállapította, hogy elrettentés címén, az Eni mérete folytán a bírság alapösszegét a 2006. évi iránymutatás 30. pontja alapján még egy 1,4-es együttható alkalmazásával is emelni kell. Így a Bizottság 29 120 000 eurónak megfelelő kiigazított alapösszeghez jutott. Ez az összeg képezi a megtámadott határozatban az Enivel szemben kiszabott bírságot.

312 Tekintettel a Törvényszék által a negyedik jogalap vizsgálata alapján levont következtetésre (lásd a fenti 307. és 308. pontot), a bírság összegét akként kell újraszámítani, hogy 13 000 000 euró alapösszeget kell figyelembe venni, viszont a visszaesés címén alkalmazott 60% emelés nélkül.

313 Mivel a bírság számításának egyéb elemei változatlanok maradnak, az Enivel szemben kiszabott bírság összegét 18 200 000 euróban kell megállapítani.

314 A Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva úgy véli, hogy a bírság így megállapított összege a felperes által elkövetett jogsértés súlyára és időtartamára figyelemmel megfelelő.

A költségekről

315 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség esetén a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy azt, hogy a felek mindegyike maga viselje saját költségeit.

316 A jelen ügyben a Törvényszék az Eni kartellben való részvételének vitatására irányuló jogalapokat elutasította. A Törvényszék a felperes által felhozott hat jogalap közül csak egynek adott helyt, vagyis a vele szemben kiszabott bírság összegét 37,5%-kal csökkentette. Ennélfogva a jelen ügy körülményeinek helyes mérlegelése megkívánja, hogy a felperes viselje saját költségeinek felét és a Bizottság költségeinek felét. A Bizottság viseli saját költségeinek felét és a felperes költségeinek felét.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (harmadik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A Törvényszék az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat 2. cikkében az Eni SpA-val szemben kiszabott bírság összegét 18 200 000 euróban állapítja meg.

2) A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.

3) Az Európai Bizottság viseli saját költségeinek felét és az Eni költségeinek felét. Az Eni viseli saját költségeinek felét és a Bizottság költségeinek felét.

Czúcz Labucka Gratsias

Kihirdetve Luxembourgban, a 2014. december 12-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita alapját képező tényállás 2

1. A közigazgatási eljárás és a megtámadott határozat elfogadása 2

2. Az Eni csoportról 4

Az eljárás és a felek kérelmei 5

A jogkérdésről 6

1. A felperes kartellben való részvételére vonatkozó, az EK 81. cikk megsértésére alapított első és második jogalapról 6

A megállapodás és az összehangolt magatartás fogalmairól 6

A bizonyítékok értékelésének elveiről 7

A jogsértés fő ágának a megtámadott határozatban való leírásáról 11

Az Eninek az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón való jelenlétéből eredő kartellrészvételéről 14

A bizonyítékok vizsgálata 14

Az Eninek az 1997. október 30-i és 31-i technikai találkozón való jelenlétéről és az elhatárolódás kérdéséről 15

A felperesnek a kartellben való, 1997. október 30-i és 31-i részvételével kapcsolatos következtetés 16

Az Eninek a jogsértésben való, 2002. február 21. és 2005. április 28. közötti részvételéről 17

Az Eninek a paraffinviaszok árának rögzítésére irányuló megállapodásban, illetve összehangolt magatartásban való részvételének hiányáról 17

– A bizonyítékok vizsgálata 17

– Az Eni versenyellenes találkozókon való jelenlétéről és az elhatárolódás hiányáról 20

– A felperesnek a paraffinviaszok árainak rögzítésére irányuló megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban való részvételhez fűződő érdekének állítólagos hiányáról .. 20

– A felperes által nyújtott alternatív magyarázatról 21

– Az akarategyezség állítólagos hiányáról 22

– Az összehangolt magatartásban való részvétel állítólagos hiányáról 24

Arról, hogy az Eni nem információcsere céljából vett részt a megállapodásban, illetve az összehangolt magatartásban 26

2. A felperessel szemben kiszabott bírság összegének számítására tekintettel felhozott jogalapokról . 27

A jogsértés súlya címén alkalmazott együttható és a „belépési díjnak” nevezett kiegészítő összeg 17%-ban történő téves megállapítására alapított harmadik jogalapról 28

Az arra alapított ötödik jogalapról, hogy a Bizottság tévesen nem vette figyelembe enyhítő körülményként az Eni által a kartellben betöltött elhanyagolható szerepet, valamint az árakra vonatkozó megállapodások alkalmazásának elmaradását 31

Az Eni kartellben betöltött passzív, illetve elhanyagolható szerepéről 32

– A megtámadott határozat megalapozottságáról 32

– A megtámadott határozat indokolásáról 36

Arról, hogy az Eni nem hajtotta végre az árrögzítésre irányuló megállapodásokat 37

– A megtámadott határozat megalapozottságáról 38

– A megtámadott határozat indokolásáról 40

Az arra alapított hatodik jogalapról, hogy a Bizottság az Eni gondatlanságát tévesen nem vette figyelembe enyhítő körülményként 40

A visszaesés mint súlyosító körülmény téves megállapítására alapított negyedik jogalapról 41

A korlátlan felülvizsgálat gyakorlásáról és a bírság végső összegének meghatározásáról 46

A költségekről 46